

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

651

H

22

671 22

Joan 67

VERHANDELING

OVER ONZE

NEDERDUYTSCHÉ TAEL.

ZYNDE EENE ANTWOORD OP DE PRYSVRAEG VAN HET
KONINGLYK GENOOTSCHAP TE ANTWERPEN.

LUYDENDE ALS VOLGT :

*OF EN IN HOEVERRE DE MOEDERTAEL TOT GRONDSLAG
DIENEN MOET IN HET LEEREN VAN ANDERE TAELEN
EN VAN WEÉTENSCHAPPEN.*

Doór ISFRIDUS THYS (doopnaem JOANNES FRANCISCUS), voórtyds
Heyligschryver in de Abtdye van Tongerlo, daer naer Pastor
te Wyneghem, nu ook lid van de Koninglyke Academie van
Weétenschappen en Fraeyc' Letteren te Brussel.

T'ANTWERPEN,

By de Drukkery van J. C. Roosen.

1821.

INLEIDING .

TOT EENE VERHANDELING OVER ONZE
NEDERDUYTSCH E T A E L .

*Zynde eene Antwoórd op de Prysraeg van het
Koninglyk Genoótschap van Antwerpen.*

LUYDENDE ALS VOLGT :

« Of en in hoe verre de Moedertael tot grond-
« slag dienen moet in het leeren van andere
« Taelen en van Weétenschappen. »

Doór ISFRIDUS THYS (doopnaem JOANNES FRANCISCUS),
voórtyds Heyligschryver in de Abtdye van Tonger-
loo, daer naer Pastor te Wyneghem, nu ook lid
van de Koninglyke Academie van Weétenschappen
en Fraeye Letteren te Brussel.

OM op order voort te gaen laet ons begin-
nen met het Berigt zelve :

« Reeds meer dan zestien jaer was het Tael-
« en Dichtlievend Genoótschap van Antwer-
« pen, onafgebroken, werkzaam geweest, om
« de Vaderlandsche Tael en Letterkunde, in
« het zuydelyk gedeelte der Nederlanden, te
« helpen opbouwen en uyttebreyden, toen het

« Zyne Majesteit onzen geëerbiedigden KONING behaegde aen het zelve den KONINGLYKEN TITEL te verleenen , by Besluit , gedagteekend van *het Loo* , 27 juny 1820. Het verkrygen van deéze hooge gunst ontstak in de harten onzer Leden een nieuw en verhoogd gevoel van iver en erkentenis , het welk zich enkel tot den kring onzer gewoone en stille letteroefeningen niet meer liet bepaelen. Het Koninglyk-geworden Genoótschap wilde van deszells diepe erkentenis een openbaer bewys geéven , en een duerzaam gedenkstuk oprigten. Het besloót derhalve de volgende Eerpryzen aen allen ingezetenen van het koningryk der Nederlanden uytteloóven :

« 1° Een' gouden Eerpenning aen den Dichter van het beste Nederduytsche Dichtstuk op **PETRUS PAULUS RUBENS** ;

« 2° Een' gouden Eerpenning aen den schryver der beste verhandeling , in de Nederduytsche Tael , op de vraeg : *of en in hoe verre de moedertaek tot grondslag dienen moet in het leeren van andere taelen , en van Weetenschappen ?*

« En 3° Een' zilveren Eerpenning aen den schryver van het beste Dichtstuk , in de Fransche tael : *sur la Réunion de toutes les Provinces des Pays-Bas , sous le roi GUILLAUME PREMIER.*

« Wy hadden het genoeg , in antwoord op deéze prysvraegen , te ontfangen vier Nederduytsche Dichtstukken , vier Verhandelingen , en een Fransch Gedicht.

Wegens de prysvraag sub. N° 2. zegt verder het berigt. « De Nederduytsche verhandel-
« lingen waeren geteekend :

N° I. *Studium me delectat.*

N° II. *Om veylig wel en vast te gaen
Men d'aude paden in moet slaen.*

Christelyken Seneca , pag. 67.

N° III. *Liefde voór het eigene.*

De beoordeeling der vyf buyten Leden doór het Genoótschap benoemt of verzogt is als volgt :

« Wat de drie antwoorden of verhandel-
« gen aangaat , wy zyn van oordeel dat N° I ,
« hoezeer het zich aanbeveelt , door zekere
« eenvoudigheyd , en meer nog dan misschien
« de overigen het oogmerk van het Genoot-
« schap doorgrondt , te oppervlakkig en , over
« het geheel genomen , te achteloos van stijl
« en taal is , dan dat het op den uitgelooft-
« den eereprijs aanspraak zou kunnen ma-
« ken. »

« Minder nog voldoet ons N° III , het welk
« de vraag minder beantwoordt , en mist dat
« wijsgeerige en vaste , het geen in eene der-
« gelijke beantwoording of betoog dient te
« heerschen. »

« Wij willen echter aen beide deze stukken
« geenszins bijzondere verdiensten , ook van
« vlijt en goede opmerking ontzeggen. Zij
« worden echter ongetwijfeld beide overtrof-
« fen in geleerdheid , kunde , volheid , en
« rijkdom vad. opmerking door N° II. met
« den spreuk uit den Christelijken Seneca.

« Dit stuk moge ouderwetsch , te omslagtig
 « en zonder juistheid van oordeel gekeurd
 « worden , het moge gewaagde stellingen be-
 « vatten , die zelfs hierendaar aan het belag-
 « chelijke schijnen te grenzen , het zoude ,
 « onzes oordeels , onredelijk zijn , hetzelve
 « geheel te verwerpen ; neen , wij zijn van
 « gevoelen , dat , schoon dit stuk den hoogs-
 « ten lof en den uitgelooften eereprijs geens-
 « zins ten volle is verdienende , aan des schrij-
 « vers kennis , geleerdheid , taalkunde en vlijt
 « het zilvere eermetaal met rede niet mag
 « worden onthouden. Eene besnoeiing , oor-
 « deelkundige bewerking zoude het kunnen
 « verheffen tot een stuk van den eersten rang.
 « Wanneer het op meer geschiedkundigen ,
 « wijsgeerigen , met een woord , meer volle-
 « digen trant wierd omgewerkt , zoude het ,
 « onzes oordeels , allezins voldoen aan het
 « oogmerk van het Genootschap , en het is
 « daarom , dat wij wel zouden voorstellen ,
 « om deze vraag te herhalen , om ook den
 « schrijver alzoo gelegenheid te verschaffen tot
 « het inleveren van een volmaakter geheel.
 « Hoe het zij : wij oordeelen dat dit stuk bij-
 « zondere onderscheiding verdient. »

« En hiermede achten wij aan de ons op-
 « gelegde taak voldaan te hebben , » enz.

Hier op is gevolgt de uytpraek van het
 Genootschap als volgt :

« 3° Dat aen den schryver der verhandeling
 « n° II , geteekend met de zinspreuk uyt den
 « Christelyken *Seneca* , eenen zilveren Eer-
 « penning ter aenmoediging zou worden ge-

7
 « geéven, en dat men de zelfde Prys vraeg ,
 « by een' volgenden Prys kamp zoude herhae-
 « len. Den opsteller van die verhandeling is
 « den eerwaerden Heer ISFRIDUS THYS ,
 « (Doojnaem *Joannes Franciscus*) *voórtyds*
 « *Heylig Schryver in de abtly van Tongerlo* ,
 « *daerna Pastor te Wyneghem* , nu Lid van de
 « *Koninglyke Academie van Wetenschappen en*
 « *fraeye Letteren van Brussel, te Antwerpen.* »

Hier ziet men , wat eene volmaektheyd en volleédigheyd in myne antwoord vereyscht word , niet alleen van de Commissie , maer ook van het Genoótschap , welk zoo trots is , dat aen het zelve volleédige en volmaekte stukken moeten ingebracht worden ; niet tegenstaende , dat zy het publiek uyt noodigen tot het antwoorden op hunne Prys vragen , op voorwaerde van *het beste* ingekomen antwoord met den gauden Eerpenning te bekroonen. *Nota* , ik wil niet beweiren , dat myne Verhandeling volmaekt is en ten allen opzichte volleédig, dit was niet gevraegt nochte gëeyscht; maer dat sy de *beste* zynde, en ook zoo geóordeeld met den gauden Eerpenning moet be kroond worden.

Maer in't voorby gaen , zaude imand van het Genoótschap als noch wel bequaem zyn , om zoo een stuk van volmaektheyd en volleédigheyd zoo als de Commissie wilt of beóordeelt , op hunne eygene Prys vraeg in-te-bren gen ? Het waer te wenschen , dat zy het deéde voór den Luyster en Verheéventheyd van onze *Nederduytsche* Moedertael en Vaderland , inmidels my in de beslissing van het Ge-

nootschap beleëdigd vindende , hebbe my tegen hunne beoordeeling verzet met het volgende protest , geplaetst in den *Mercure d'Anvers* , 22 september 1821 , gelyk als volgt :

AEN HET PUBLIEK.

VOÓR EER EN RECHT.

« Ik leéze in het Bericht der Koninglyke
 « Maetschappy van Antwerpen het volgende:
 « N° 3. *Dat aen den schryver der verhandeling*
 « *ge N° II geteekend met de zinspraak uyt den*
 « *christelyken Seneca eenen zilveren eerpenning*
 « *ter aanmoediging zou worden gegeéven, en dat*
 « *men de zelfde prysvraeg , by een' volgenden*
 « *pryskamp zoude herhaelen. Den opsteller van*
 « *die verhandeling is den eerwaerden heer Isfri-*
 « *us Thys , etc.*

« Waer tegen ik my verzette om de vol-
 « gende redenen : Ik heb den 3^{den} september
 « 1821 aen de gemelde Maetschappy toege-
 « zonden eene protestatie van omtrent den
 « volgenden inhoud : « In uw Berigt van't jaer
 « 1820 , geplaetst in den *Mercure d'Anvers* van
 « 13 november 1820 , beloóft de Maetschappy
 « aen het publiek te geéven eene *gaude me-*
 « *dalie* , aen den schryver *der beste* verhan-
 « deling in de nederduytsche tael op de vraeg
 « of en in hoe verre de moedertael tot grond-
 « slaë dienen moet in het leeren van andere
 « taelen en van weétenschappen.

« Waer uyt reeds zonneklaer te zien is ,
 « dat de Maetschappy zig verpligt aen het
 « publiek de *gaude medalie* te geéven aen
 « dien , welken dit vraegstuk *het beste* zal

« beantwoórd hebben. — Nu volgens ul. beoór-
 « deeling zelfs en die der commissie van ul.
 « aengesteld, is myne beantwoórding *de beste*,
 « dus komt my de *gaude medalie* toe, al was
 « het waer, dat zy ten allen opzigte niet vol-
 « doende was, 't is genoeg dat zy *de beste is* ;
 « Aengezien 'er geene voldoende verhandeling
 « gevraegt is maer *de beste*. Wat kan 'er klaer-
 « der zyn, waer uyt deézen *sylogismus in forma*,
 « kan gemaakt worden.

« Al wie *de beste* verhandeling wegens de
 « prysvraag zal inbrengen, zal de *gaude me-*
 « *dalie* hebben :

« Mynheer Thys heeft *de beste* verhande-
 « ling ingebracht, ergo hy moet de *gaude me-*
 « *dalie* hebben.

« Met deéze korte vertooninge heb ik de
 « Maetschappy willen voórkoómen, om in
 « vrindschap en by tyds elkanderen te ver-
 « staen en alle verdere onheylen en misnoegen
 « te voórkoómen. Dog niets te doen.

« Ik heb in deéze omstandigheden veéle
 « ook geleerde heeren gesproken wegens den
 « text van het Bericht, *het beste (le meilleur)*
 « en zyn alle, niet eenen uytgenomen, van
 « oórdeel, dat dit woórd *het beste* geene uytleg-
 « ginge leydt of dult : en gevolgelyk, dat my
 « de *gaude medalie* toekomt.

« Nochtans de heer Willems secretaire van
 « de Maetschappy, wilt niet overtuygt zyn,
 « en wilt de beoórdeeling der commissie doen
 « gelden, daer hy nochtans moet weéten, dat
 « de commissie, in het toewyzen der pryzen
 « geen meerder macht of recht heeft, als de

« Maetschappy zelfs , welke uyt hoofde van
 « haer Bericht , gehauden is , den gauden eer-
 « penning te geéven aen *de beste* verhande-
 « ling. Heéft de commissie het Bericht niet
 « gevolgd , dit zal zekerlyk by onoplettend-
 « heyd geschied zyn. Verder de commissie is
 « zelfs in myn voórdeel , als zy oórdeeld , dat
 « myne verhandeling *de beste* is , welke vol-
 « gens het Bericht de *gaude medalie* toekomt.

« Zoo dat een ieder zonder bril zien kan ,
 « dat myne tegenspraek en protestatie gerech-
 « tigt is , en verder dat de *gaude medalie* ,
 « welke zy in eenen anderen Prys-kamp be-
 « loóven , hun in 't geheel niet toekomt , maer
 « altyd blyve reclameéren of eyschen.

« In zulken nieuwen voórstel zullen of zau-
 « den zy een open veld vinden , om met deéze
 « *gaude medalie* te speélen , altyd zeggende ,
 « dat de ingebragte beantwoórdingen niet vol-
 « doende zyn. Ik hoópe niet , dat' er imand
 « zoo zot of uytzinnig zyn zal , van op hunne
 « prys-vraegen in 't vervolg nog te antwoór-
 « den , daer zy zien hoe dezelve Maetschap-
 « py in 't begin en den eersten keer de ge-
 « trouwigheyd en rechtveêrdigheyd over het
 « hoofd ziet. Vaert wel.

1. THYS , *voórtyds Heylig-schryver daer-
 naer Pastor te Wyneghem nu
 ook Lid den Koninglyke Acade-
 mie te Brussel.* »

Tegen dit protest heéft d'heer Willems niet
 als secretaris van het Genoótschap , maer als
bestendigen léezer (Nota benè) van den Mercure ,

willen antwoorden. Ziet den zelve van 30 september 1821 :

AEN HEEREN OPSTELDERS VAN HET DAGBLAD
LE MERCURE D'ANVERS.

« MYNE HEEREN ! In uw Dagblad , van den
« 22 deézer maend , n° 265 , heeft den Eerw.
« Heer J. THYS , *voórtyds Heyligschryver* , enz.
« goedgevonden te doen plaats en eene *protes-*
« *tatie* tegen de beslissing van het Koninglyk
« Genoótschap van Antwerpen , waerby hem
« een' zilveren Eerpenning van aenmoediging
« was toegekend voór de doór hem geschree-
« vene en aen dat Genoótschap ingezondene
« verhandeling.

« Ik zou dit geschryf van den Heer T. on-
« beantwoórd laeten , waere het niet dat hy ,
« daerin doór valsche sylogismen , had ge-
« tracht het publiek voór zich-zelve inteneé-
« men. Ik achte het dus niet ongepast U daer
« over deze weynige regelen te schryven en
« U te verzoeken aen de zelve eene plaats te
« willen verleenen in het eerstkomend n° van
« uw algemeen-gelezen Dagblad.

« Voóreerst dan durft den Heer T. verze-
« keren dat het Genoótschap en deszelfs beoór-
« deelende commissie zyne verhandeling als
« de *beste beantwoórding* op de voorgestelde
« vraag hebben gekeurd. Zulks is geheel be-
« zyden de waarheyd. Het blykt duydelyk uyt
« het gedrukt verslag van den Prys-kamp dat
« een ander stuk , geteekend n° I , het oogmerk
« of de vraag des Genoótschaps het best (a)
« heeft doórground , doóh dat de verhandeling

(a) Hier boven pag. 5 leést men *misschien*.

« van den Eerw. Heer T. de andere ingezon-
 « dene stukken overtreft *in geleerdheid*, kunde
 « enz. N° I was dus het *beste antwoord*; doch
 « aengezien de verhandeling van den Heer T.
 « *in andere opzigten* zeer groote verdiensten
 « bezat, heeft men, overeenkomstig het ge-
 « wysde der commissie, goedgevonden aen
 « de zelve eene eervolle onderscheyding toe-
 « tekennen, iets, waertoe men in het geheel
 « niet verplicht was. Men heeft den geleerden
 « en geenszins den beantwoórder willen be-
 « loonen.

« En inderdaed, wanneer men de verhan-
 « deling van den Heer Thys met het pro-
 « gramma des Genoótschaps vergelykt, word
 « het zeer duydelyk dat dien Heer over alles,
 « behalven over de prysvraeg heeft willen
 « schryven, ja dat hy zelfs die prysvraeg niet
 « eens gekend heeft; immers, hy stelt zich
 « de zelve, op het eerste blad, aldus vóór:
 « *si OU jusqu'à quel point* etc. het woórdje *ou*
 « alleen moest den geleerden schryver van
 « den weg brengen. Men neéme het Program-
 « ma ter hand en men zal vinden dater een'
 « gouden Eerpenning word uytgeloófd aen
 « den schryver der beste verhandeling of ant-
 « woórd *OP DE VRAEG: of EN in hoeverre de*
 « *moedertael tot grondslag dienen moet in het*
 « *leeren van andere taelen en van weétenschap-*
 « *pen?* Deéze prysvraeg, uyt vier leden sa-
 « mengesteld, is niet enkel toepasselyk aen
 « de nederduytsche tael, maer aen elke moe-
 « dertael in het byzonder, en dus ook aen
 « het fransch, met opzigt tot de franschen,
 « aen het italiaensch, met betrekking tot de

« italiaenen , enz. Wat levert nu den Heer T.?
 « het geén men niet gevraegd had , nament-
 « lyk eene verhandeling over den ouderdom
 « en de voortreffelykheyd der *belgische* tael,
 « verdeeld in 63 hoofdstukken , beginnende
 « met de schepping der wereld , komende eerst
 « met 38 hooftstuk aen den toren van Babi-
 « lon , en eyndigende met eene berymde his-
 « torie van wolven en schaepherders , in een-
 « lettergreépige woórdén ! Het zou te lang zyn ,
 « hier by meerdere byzonderheden stil te
 « staen. Den Heer T. zelf toont genoegzaam
 « in de inleyding van zyn werk , dat hy niet
 « voórnemens was eene verhandeling te schry-
 « ven *op de vraeg* van het Genoótschap Men
 « hoore zyn' eygen' woórdén ! *Ik heb dan*
 « *voórgenomen* (zegt hy) *in deéze verhandelinge*
 « *aentetoonen* :

« 1° *Den ouderdom van de belgische tael en*
 « *of sy de tael van Adam gewéest is ;*

« 2° *Welke tael de besonderste is ;*

« 3° *Dat de belgische tael overeenkomt met*
 « *de celtische ten míusten in de grondwoórdén ;*

« 4° *Sy is bezonder significatif, (beteekenende).*

« En 5° *uytnemende doór haere monocyllaba*
 « *of cengreépige (eenleédige) woórdén.*

« Zie daer , waerover den Eerw. Heer T.
 « geschreéven heéft ! Niemand , denk ik , zal
 « ooyt hier in een antwoórd , veél min het
 « beste antwoórd *op de gedaene vraeg* erken-
 « nen. En hoe wilt dan den Heer T. zich over
 « de beslissing des Genoótschaps beklaegen ?
 « Dat Genoótschap heéft immers , om geen

« rechter in eygen zaeken te zyn, de beoór-
 « deeling der ingebragte stukken overgelaeten
 « aen eene commissie van vyf leden des Ko-
 « ninglyken Instituets ? moest het zelve ,
 « eveneens gelyk den Heer Thys zich naer de
 « uyt spraek dier commissie niet gedraegen ?
 « voórzer , zulks was in het Programma
 « voóraf bepaeld.

« Wat nu het geéven van eenen zilveren
 « Eerpenning betreft , hierin heéft de Maet-
 « schappy het voórbeeld van andere letter-
 « kundige genoótschappen gevolgd , zoo als
 « onder andere dat der Brusselsche Academie,
 « van welke den Heer T. lid is, en welke al-
 « tyd goude Eerpenningen uytloóft , doch
 » dikwyls niet anders dan zilveren geéft. (a).

« Het is de eer en niet het metael die de

(a) Règlement pour l'Académie Royale de Bruxelles.
 Art. 31. « Les académiciens , qui auront donné les
 « Programmes des questions proposées pour les prix an-
 « nuels seront *les premiers examinateurs des ouvrages qui*
 « *auront concouru* ; et ils en feront un rapport détaillé
 « et par écrit , etc. . . . et si aucun des Mémoires
 « présentés ne remplit les vues de l'assemblée , le
 « prix pourra être remis à une autre année. » Hier
 uyt blykt , dat de Academie hier *in* volgt haere
 regels ; maer aenmerkt , dat zy nooyt de gaude Eer-
 penningen beloóft *aen de beste* antwoórden ; maer
 aen de *voldoende*, ten minsten stilzwygend , welk in
 het genoótschap tot Antwerpen geene plaets heéft ;
 dewyl het zelve de Eerpenningen beloóft heéft aen
de beste en niet aen de *voldoende de inzigten van het*
Genoótschap. In tusschen waer't dat de Academie
 van Brussel eenen gauden Eerpenning beloófde aen
 de *beste* antwoórd , zoo gelyk het Genoótschap van
 Antwerpen gedaen heéft , ik zaude ook bewezen dat
 zy onrechtveérdig zaude handelen met den zelve
 aen de *beste* antwoórd te wygeren.

« waerde van eene prysbehaeling uytmaekt.
 « Dit zoo zynde , waertoe wilt dan den Heer
 « T. (die waerschyndlyk ook voór de eer werkt)
 « aanspraek maeken op het geén hy niet ver-
 « diend heeft ? Wat zou hy 'er mede gewon-
 « nen hebben , zoò het Genoótschap hem
 « eene goude Medalie had gegeéven ? zou ie-
 « der een , met recht , hem niet hebben kun-
 « nen zeggen : *Ja , Mynheer Thys , gy hebt*
 « *een GOUDE Medalie ; maer , men heeft geoor-*
 « *deeld dat gy slechts eene ZILVERE hebt ver-*
 « *diend ?*
 « Ik heb de eer my met de meeste agting te
 « noemen.

MYNE HEEREN ,

UEd. DV. Dienaer en bestendigen leézer

J.-F. WILLEMS.

Antwerpen , 28 september 1821.

Op deéze zyne wonderbaere manier van antwoórden , hebbe ik ook , om niet in 't versteek te blyven , myne redenen ingebragt , geplaatst in den *Mercur* van 3 october naest volgende , en zyn als volgt :

AEN HET PUBLIEK.

VOÓR EER EN RECHT.

• Ik ben verwondert , dat de Heer Willems
 • als bestendigen leézer van den *Mercur*
 • *d'Anvers* zig onderteekend , en niet als se-
 • crétaris van het Genoótschap. Hier komen
 • my veéle verholentheden voór ; als 1° waer
 • om hy zig zoo teekent als gezegd is ? 2° Wilt

• het Genoótschap misschien zig niet verant-
 • woórden ? 't is mogelyk : want ik heb ge-
 • hoord dat 'er heeren van 't Genoótschap ge-
 • zegt hebben , dat my den gauden Eerprys
 • toekomt. 3° Waerom neémt dan de Heer
 • Willems op zynen naem de zaek van het
 • Genoótschap zonder commissie? 4° Aen wien
 • moet ik my verantwoórden ? dus zien ik niet,
 • dat ik in 't geheel verplicht ben te antwoór-
 • den als wel alleen aen de Heer Willems.
 • 5° Maer waerom antwoord de Heer Wil-
 • lems ? zaude het misschien zyn , om te too-
 • nen dat aen hem en niet aen my den gau-
 • den Eerpenning moet gegeéven worden ?
 • ja ! ja ! dat is 't. Laet ons onderzoeken of het
 • niet waer is. Maer men moet onderstellen ,
 • dat hy den schryver van N° I is (a), welk ik
 • nu gemakkelyk met het voorgaende kan aen-
 • een knoopen , en goed maeken. Dit zoo aen-
 • merkt , hoort hoe hy dit aenlegt : N° I is
 • volgens de commissie beter als die van N° III,
 • maer de commissie stelt N° II boven I en III,
 • ergo N° II moet uyt de baen , en alsdan is
 • hy Primus of den autheur van N° I , om dit

(a) Gehoort hebbende , dat de Heer Willems gezegd
 heeft , dat hy den autheur van N° I niet is , her-
 roepe ik hier in myn woórd en geloof hem. (Ziet
 Buelens tegen Willems schryvende pagie 68). Maer
 men mag wel in agt nemen , dat ik dit niet als zeker
 heb gezegt ; maer als denkelyk , daerom zegde ik ,
*Laet ons onderzoeken of het niet waer is ; Maer men moet
 onderstellen dat hy den schryver van N° I is.* Doch dit
 doet weynig aen de zaek , eventwel de Heer Willems
 heeft de zaek van N° I aengetrokken en gepleyt , en
 heeft my groot ongelyk aengedaen , waerom ik my
 ook tegen hem wil verdedigen.

• te doen zegt hy , dat ik doór *valsche sylo-*
 • *gismen had getracht het publiek voor myn*
 • *zelve in-te-neemen. 2° dat het beneden de*
 • *waerheyd is, dat het Genoótschap en deszelfs*
 • *beoordeelende commissie myne verhandeling*
 • *als de beste beantwoording op de voorgestel-*
 • *de vraag hebben gekeurd, zulks, zegt hy, is*
 • *geheel bezyden de waerheyd; etc. N° 1 was*
 • *dus het beste antwoord, ergo aen de Heer*
 • *Willems als autheur van N° 1 komt den gau-*
 • *den Eerpenning toe.* » Hy gaet verder en zegt
 • dat ik over alles behalven over de prysvraag
 • heb willen schryven, ja dat ik zelfs de prys-
 • vraag niet eens gekend heb. O wat ben ik,
 • de commissie en ook het Genoótschap blind!
 • Tot preuve neemt hy het Programma ter
 • hand, welk den gauden Eerpenning uyt-
 • looft aen den schryver der beste verhande-
 • ling op de vraag: *of en IN hoe verre de moe-*
 • *dertael tot grondslag moet dienen in het*
 • *leeren van andere taelen, en weétenschap-*
 • *pen. Wat is eene moedertael? wat word hier*
 • *in het Programma doór moedertael verstaen?*
 • Ik zeg geene andere als onze *nederduytsche*
 • *moedertael*, want de vraag is: in hoe verre
 • deéze tot grondslag dienen moet in het lee-
 • ren van *andere taelen*. Wat wilt dan de Heer
 • Willems hier zeggen, dat dit woórd moe-
 • dertael niet enkelyk toepasselyk is *aen de ne-*
 • *derduytsche tael, maer aen elke moedertael*
 • *in het byzonder en dus ook aen het fransch,*
 • *met opzigt tot het fransch etc.* Maer zaude
 • hier niet volgen, dat de Heer Willems de
 • vragge zelfs niet verstaet? etc. Het zaude
 • te lang zyn alle de gezegdens van den Heer

• Willems te wederleggen ; als het pas zaude
 • geéven wil ik niet in 't versteek blyven.
 • Maer laeten wy hem nog eens hooren : *Ja* ,
 • zegt hy , *Mynheer Thys , gy hebt eene goude*
 • *Medalie , maer men heeft geoordeeld , dat gy*
 • *slechts eene zilvere hebt verdiend*. Wat moet
 • hier uyt volgen ? Dat 'Mynheer Willems de
 • gaude toekomt , en dus dat hem het Ge-
 • noótschap heeft ongelyk gedaen.

• Dus triumph voór den autheur van N° 1
 • doór de Heer Willems verdedigt.

• Wat is 'er voór my nu nog over ? moet ik
 • de stad overgeéven , eer dat 'er bommen in
 • dezelve gevlogen zyn en dat 'er in de mue-
 • ren bresch geschoóten is ? het waer te luf-
 • hertig : dus my ook voór als nu haudende
 • aen het oordeel der commissie , zegge ik
 • met dezelve : *wat de dry antwoorden of ver-*
 • *handelingen aengaet , dus zyn 'er dry ant-*
 • *woorden op de prysvraeg*. Zy gaet voort en
 • zegt : *wy willen echter* • aen beide deze
 • stukken , te weéten , N° 1 en III geenzins
 • byzondere verdiensten , ook van vlyt en goede
 • opmerking ontzeggen. • *Zy worden echter*
 • *ongetwyfeld beide overtroffen in geleerdheyd ;*
 • *kunde ; volheyd , en rykdom van opmerking*
 • doór N° II met de spreuk uyt den christe-
 • lyken Seneka..... *Eene besnoying , oordeel-*
 • *kundige bewerking zoude het kunnen verhef-*
 • *fen tot een stuk van den eersten rang*. Welke
 • antwoord van de dry is nu *de beste* ? Dat
 • de Heer Willems in myne antwoord den
 • N° V aendagtig geleézen had , hy zaude daer
 • gevonden hebben waerom ik my voorgesteld

• hebbe te handelen van den *auderdom van*
 • *onze tael* etc. : om , te weeten , langs deezen
 • weg te komen aen den grond der taelen en
 • klaer te doen blyken , *hoe onze moedertael*
 • *kan of moet dienen* , om de oefening der
 • *vreemde taalen en weétenschappen te leeren*
 • welk zaekelyk is , daer-en-boven heb ik ge-
 • zegd , dat de weétenschappen afzonderlyk
 • zyn van de taelen , en dat gevolglyk de tael
 • in de weétenschappen dienen moet , om op
 • eene klaere en duydelyke manier deéze in
 • het dagligt te brengen. Raekt nu deéze myne
 • antwoord de vraege van het Genoótschap
 • of niet ? (a) Wat wil ik my dan langer met
 • den Heer Willems ophauden , want het zau-
 • de al vrugteloos zyn. En op dat een ieder
 • te beter zaude kunnen oórdeelen heb ik
 • voorgénomen deéze myne verhandelinge met
 • inschryving **LETTERLYK** te laeten drukken :
 • den prys zal zyn *eenen franc*. Men zal kon-
 • nen inschryven: t' Antwerpen by J. C. ROOSEN ;
 • en elders te Mechelen by HANICQ , enz.
 • Verder my beveélende aen de gunste van
 • het publiek ,

• Teekene my met agting ,
 J. THYS , *als voóren*.

(a) *Le Mercure d'Anvers* van 26 september 1821 ,
 zegt onder andere : « C'était une chose nouvelle pour
 nous Anversois de voir couronner des Poètes : un
 aussi grand attrait à la curiosité ne pouvait man-
 quer d'attirer le public , aussi la réunion était nom-
 breuse et digne d'être témoin du triomphe des
 vainqueurs.

• Ce sont Messieurs Nierstrasz , van Someren , Thys
 • et Froment , qui ont obtenu les premières palmes ,
 • que la Société Royale vient de distribuer. »

Ik houpe dan , dat uyt het aengehaelde of aengetoonde myne Medeborgers en Vaderlanders de Belgen ten vollen zullen overtuygt zyn wegens de redelykheyd en rechtveêrdigheyd van mynen Eysch. — Voegt hier noch by , dat de antwoórden op de prysvraeg van N° 1 en II in de *Nederduytsche* tael moesten geschreeven zyn , want dit het Berigt duydelyk vereyscht (ziet het zelve hier boven pagie 3).

« Maer nu de aengestelde Commissie
 « doór het Genoótschap is geweest van vyf
 « buyten leden des Genoótschaps , tevens leden zynde van het Koninglyk Nederlandsch
 « Instituut van wetenschappen , letterkunde
 « en schoone kunsten. Doch welke zyn die vyf leden geweest ! heeft men ze mogelyk met voórdagt niet genoemd ; nochte aen welke Maetschappy zy behooren. Hoe het zy , zy zyn van een Genoótschap van Holland } gelyk uyt den stiel van schryven te *zien is* en welkers tael van de onze merkelyk verschilt al is 't dat zy in den grond de zelve is (a)

(a) Ik heb in 't jaer 1798 eene antwoórd in onze Moedertael over het opbreeken en tot culturé brengen der vage en onbebaude gronden van Holland aen de Maetschappy van Amsterdam onder den tytel van *Felix meritis* ingebracht. (Ik hadde alsdan over de zelve stoffe te 'Shertogen-Bosch doór de *vrinden* der Meyerye uytgegeéven eenen gauden Eerpenning bekomen) De gemelde Maetschappy van Amsterdam heeft my alsdan om deéze myne verhandelinge willen aennemen tot lid honorair van het zelve, men heeft de Prysraeg op nieuw voórgesteld, ik heb als dan getoond, dat myne antwoórd beter was als sy konden verlangen (Sy is gedrukt en nog te zien) of hadden kunnen verwagten om de kortheyd van den tyd die sy bepaeld hadden (hy

Intusschen verre zy van my die Heeren hierom te misagten, of hunne eer en agtinge eenigsins te kort te doen. Integendeel ik be- wyze hun veel eer en agting. Maer dat zy doch gedulden, dat ik hier myne aenmerking stelle. *Amicus Plato, amicus Caesar, sed magis amica veritas.* Of gelyk Ten Kate zegt, dat de waerheyd geene personen aanziet.

Zonder dan hun ergens in te kort te doen, vraege ik, of die Heeren als bijzonder verknogt aen de Hollandsche tael voór zoo veel deéze van de Nederlandsche of Nederduytsche onderscheyden word, en welke zy weynig agten, (ziet hier beneden N° 59 en 60) een onzeydig oórdeel, zonder eenige voóringementheyd of voóroórdeel, over onze Nederduytsche Moe- dertael kunnen vellen, en wel voórnaeme wegens myne antwoórd, de wyl deéze de Hollandsche tael, als van de onze afgeweéken, als minder dan de onze herkent en aentoont. Ook haere gebreéken, feylen en onverstaen- baere nieuwe woórden, welke veelwegs in geene woórdenboeken gevonden worden aen den dag brengt. Ziet myne antwoórd N° 59 en de volgende.

Zoo dat het niet te verwonderen is, dat de commissie van myne antwoórd zegt: « Dit « stuk moge *ouderwetsch*, te omslagtig en « zonder juistheid van oordeel gekeurd wor- « den, het moge gewaagde stellingen bevat-

was zoo ik vermeyn agt maenden) ik heb 'er nog veéle aenmerkingen en toevoegingen van het tweede jaer by gevoegd, en nooyt meer gehoord wat 'er van deéze Prys vraeg gekomen is.

« ten, die zelfs hier en daar aan het belagchelijke
 « schijnen te grenzen, het zoude onzes oor-
 « deels, onredelijk zijn enz. Ziet hier boven
 « pag. 6.

Als men dit alle overweégt, moet men dan
 zig niet verwonderen, dat het genoótschap
 van Antwerpen de beoórdeeling van deéze
 Commissie heéft gevolgt en de Eerpryzen
 toegeweézen, hun eygen berigt over het hoofd
 ziende (Ziet myne protest hier boven pag. 8),
 daer het zelve ten vollen moet overtuigt zyn,
 dat het zig aen zyne voórwaerden moest hau-
 den en gedraegen wilde het rechtveérdig zyn.
 Verder is het niet onvoórzigtig voór den eers-
 ten keer hunne voórwaerden zoo voór by te
 gaen, en het publiek te bedriegen? Immers
 al waer het, dat myne antwoórd in het ge-
 heel de prysvraag niet raekte, waerom word'er
 de eene of andere van de twee overige niet
 gekroond, daerom zullen de Heeren van het
 Genoótschap, hoe ze het keeren of draeyen,
 zig nooyt verrechtveérdigen.

Ter deézer gelegentheyd, laet ons eens een-
 nen oogslag vesten op hunne *Almanachen*,
 van hun in 't licht gegeeven, en die zy zoo
 hoog verheffen, dat'er, gelyk sy willen en
 zeggen, niet voórdeeliger is tot de onderwy-
 zing van de jonckheyd, als deéze; waerom sy
 aen de zelve den tytel geeven van *Nut en*
Vermaek. (Ziet den *Mercure d'Anvers* van 26
 september 1821), ziet ook hun Berigt hier bo-
 ven. pag. 3.

Doch is dit al waer, wat die Heeren zeggen?
 rede van twyffel is, dat deéze doór het Ge-

noótschap uytgegeéven Almanachen , niet alleen de tael van ons land niet goed leeren noch ophelderen , maer integendeel verbasteren , onverstaenbaer maeken en eyndelyk , als zy in hunnen loop niet worden tegengehouden , zullen vernietigen , de zelve met de Hollandsche zoo vermengelende , dat men eyndelyk niet zal weéten , of men Hollandsch of Nederduytsch spreekt (ziet ook de Heer Willems *aen de Belgen*) , en dat noch het beweenelykste van alle is , men vind in die zelve Almanachen verdervende zeden , en ziel doodende redevoeringen.

Tot bewys ziet den Almanach van 't jaer 1815 pag. 29 , waer eene jonge Dorilis doór Cupido, cyffermeester, in de onzuyvere liefde doór cyfferen onderweezen word , tot de Multiplicatie van de meyskens en divisie van de vrouwen toe , tegen het uytdrukkelyk gebod van Christus , zeggende : *quod Deus conjunxit homo non Separet*. Het waer te ontugtig dit stuk hier te plaetzen , gelyk ook dat geéne , welk men leést pag. 33 ; *ibid. aen Daphne*. Merkwéerdig is het geéne in den Almanach van 1818 , pag. 28 , gevonden word. Hier toont den Poëet aen *Elise* zyne vrindinne de hertsuchten van de liefde zelfs van zyne jonckheyd af tot enz. Ziet ook pag. 43 , *Aen Lesbias Muschje* en begint : *Muschje lief !* enz.

Pag. 44 *ibid.* Leést men *aen Lesbia* :

Gelukkig die met U , voór U alleen mag leéven ;
 Wiens oor uw' lieven mond met tedre naemen streelt ,
 Die steeds den liefdelach ziet op uw' wangen zweéven. —
My dunkt 'er is geen God me meerder heyl bedeeld. enz.

Hoe dit laeste vers moet genaemt of gekenmerkt worden, weet ik niet.

Wie lust heeft kan de zelve nog naer zien, pag. 49, op 't laest. *Doch.... wyl 't nog tyd is* enz.

Als men deéze Almanachen gansch wilde overzien, beoórdeelen en bekribbelen, men zoude waerlyk geen eynde vinden van de menigvuldige slegtigheden, die 'er in gevonden worden, zoo dat 'er niets min als *nut* voór de jonckheyd kan in gevonden worden.

Mogelyk zal myn Heer Willems denken dat ik tegen hem en 't Genoóschap spreék uyt haet of vraekzugt. Verre zy dit van my: maer dit is waer, dat de Heer Willems my gelegentheyd gegeéven heeft om my tegen hem te verdeédigen; doch myn besonder oogwit is hier, om zynen misslag en ongelukkigen staet te doen zien, terwyl en hy doór zoo veéle vuyle en zielverdervende schriften het publiek verergerd heeft, welke verergernisse hem niet zal vergeéven worden zonder opregte bekeéring, welke niet bestaen kan, ten zy *men* herstelt, het geéne men misdaen heeft, *non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum*. En Christus zegt van de schandaelen of verergernissen by Matth: cap. 18. § 6 en 7.
 « Qui autem scandalizaverit unum de pusillis
 « istis, qui in me credunt, expedit ei, ut
 « suspendatur mola Asinaria in collo ejus
 « et demergatur in profundum maris. Voe
 « mundo à scandalis, necesse est enim, ut
 « veniant scandala verumtamen voe homini
 « illi per quem scandalum venit.

Maer zauden heden die tyden niet gekomen zyn, van welke den Apostel Paulus in den 2ⁿ brief aen Timotheus cap. 3. § I. zegt : « Maer « weét *dit*, dat in de laeste *dagen* zullen aen- « komen zorgelyke tyden, en daer zullen « menschen zyn hen lieden zelven lief heb- « bende, gierige, hoogmoedige, hooveêrdige, « lasteraers, den anders ongehoorzaem, on- « dankbaerige, booze werken doende.

« Zonder beweégelykheyd, onvredelyk, « beschuldigens, onkuyssche, vreet zonder « goedertierenheyd, verraders, moetwilligh, « opgeblaesen en liefhebbers der wellusten, « meer dan Gods.

« Hebbende een schyn des geestelyks le- « vens, maer, de kracht van die verloochene- « nende, deéze schaut ook.

« Want van deéze zyn sy, die in huizen « insluypen, en leyden gevangen de vrouw- « kens, die met zonden beladen zyn, die « geleyt worden van verscheyden begeerten. »

« En in de werken der Apostelen cap. 20, « §. 30 leést men: « Ende tyt u zullen mannen « opstaen spreekende verkeerde leeringen om « de discipelen na hen lieden wech te ley- « den. »

Zaude men hier mogen agterlaeten hoe de Heer Willems poët geworden is, hy zegt het zelfs, hoort hem spreéken in den almanach 1815, pag. 38.

'K las Sapho en Homér , 'k las Naso , Martialis ,
 Horatius , Lucaen , Virgiel en Juvenalis ;
 'K las Pope en Milton ; 'k las Corneille , Fénélon ,
 Boileau , Voltair , Rousseau , Racine , en Crebillon ,
 'K las Klopstock Wieland , Kleist en Gesner , 'k las Guarini
 En Tasso , Ariost , Petrarcha en Marini ;
 'K las Vondel , Hoogvliet , Vos , Antonides , Oudaen ,
 Poot , Moonen , Faitama , Nomsz , Feith en Westerbaen.

God weet

Wat dat ik nog al verder las ;
 Maer zie ! naer al dit leezen , 'k was

Poëet

J. F. WILLEMS.

Hoort wat hy nog zegt van den *Naaukeurigen Schryver* in den Almanach van 't jaer 1818, pag. 45 :

A.

'K ben zeker dat men in myn' uytgegeeven boeken
 Geen tael- noch spelfaut vind. —

B.

'Er is ook niemand , mynen vriend ,
 Die 't onderneemen zal van ze 'er gaen in te zoeken.

AEN DEN ZELVEN.

Wie twyffelt of uw boek gantsch zonder *feylen* zy ?

'Er 's immers geen *Errata* by ?

J. F. WILLEMS.

Den Apostel Paulus ad Rom. I. v. 32 , zegt :

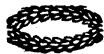
« Non intellexerunt , quoniam qui talia
 « agunt digni sunt morte , *et non Solùm* , qui
 « *ea faciunt , sed etiam qui consentiunt facien-*
 « *tibus.* » Is dan eenen autheur van verergerende werken of rymkens met andere gezaementlyk vermengt , alleen pligtig en zyn ze ook niet alle pligtig , die zig met die vermengen , en gevolglyk aen alles toestemmen ? enz. Hadde Mynheer Willems zyne werken doór déftige en geleerde mannen laeten overzien (gelyk ik gedaen heb) hy hadde zoo vééle slechtigheden niet in 't licht gegeeven.

LA Société Royale de Littérature, à Anvers, a résolu de proposer aux habitans du royaume les prix suivans :

2° Une médaille d'or, à celui qui traitera le mieux en langue nationale la question : Si ou jusqu'à quel point la langue Maternelle doit servir de base à l'étude des langues étrangères.

Ce traité devra s'étendre sur l'usage établi dans quelques unes de nos provinces d'enseigner les langues française et latine à la jeunesse avant que celle-ci ne possède les principes de sa propre langue.

(Mercure d'Anvers, lundi 10 novembre 1820).

DEVISE.

Om vylig wel en vast te gaen

Men d'aude paden in moet slaen.

Christelyken Seneca , pag. 67.

A E N W Y Z E R

Van de Stoffen die in dit Werk verhandeld worden.

—◆—

V O O R R E D E.

1. Onze Moedertael is lang by de Franschen in veragtinge geweest.
2. Lof van de zelve door Ten Kate.
3. Het zelve leest men in Schrieckius.
4. Onze eyge Mede-broeders zyn verachters van onze Moedertael, en verknogten zig onredelyk aen de Fransche.
5. Waerom myne Behandelinge zaekelyk is en tot het Vraagstuk als grond behoort.
6. Hoe den staet was van de leeringe onzer Tael in de eerste leer schoolen en hoe men het latyn en fiansch als dan leerde.

I^{ste} HOOFDSTUK.

7. In den begin van de wereld tot het bouwen van den toren van Babel was 'er maer eene tael, hoe die genaemt is geweest?
8. Welke taelen nyt de onze voortgekomen zyn.
9. Of de Hebræeuwsche tael de eerste geweest is! redens voor en tegen.
10. Voor de audheyd van onze Moedertael dient ook het gezag der autheurs.
11. Ook om dat sy besonder beteekenende is.
12. De audheyd van onze Tael toont Durondeau en Schrieckius.

13. Hoe de eerste tael veranderd is uyt Spondaen, in hoe veel taelen deeze veranderd is.
14. Of de eerste tael gansch vernietigd is? Het schynt neen. Rede waerom niet.
15. In alle taelen zyn veel grondwoorden van d'eerste tael gebleven. Wat men hier moet beoogen, onze tael is de naeste aen de eerste van Adam.
16. Lysten door welke de audheyd van taelen word goed gemaekt uyt Peloutier voor 't Gaulois. Preuven.
17. By deézen uyt Peloutier worden onze nederlandsche woorden gevoegt.
18. Dujardin en Dürondeau maeken ook goed door soortgelyke lysten de audheyd van de Belgische Tael.
19. De Celtische tael heeft groote veranderinge, gelyk alle andere, door den tyd ondergaen.
20. Rede waerom onze tael de' naeste aen d'eerste is. 1° Om de menigte van eengreepige woorden. Als B.V. van den mensch.
21. Ook in beesten en alle soorten van boomen, vruchten enz. Ziet in deezen en den volgenden N° een over groot aental.
22. Alleen in de letter B.
23. Van de grondwoorden worden veele andere woorden afgeleyt, welke acnstonds in onze Tael verstaen worden. Als B.V. van *bed*, *bed-deken* enz.
24. Uyt Madame *Joan. Corleva* wegens de grondwoorden, en wat hier uyt volgt.

II^{de} HOOFDSTUK.

- 25 De Belgische Tael is bezonder significatif, of beteekenende.
26. Dat onze Tael bezonder significatif is word voor eerst getoont uyt Schrieckius en Wachter.
27. Het zelve word ook bevestigd door andere aude schryvers; ook *Ten Kate* en *De Grave*.
28. Huydecoper is by mad. *Corleva* in de voorrede, van 't zelve gevoelen; de Grieken en Latynen zyn ons veel verschult in de tael, maer wy niet aen hun als zynde de onze auder in wezen.
29. Welke tael tot de verwerringe van Babel gesproken is: deeze was zeer beteekenende.

30. Die tael, welke de meeste beteekenende is in haere woorden, scynt aen de tael van *Adam* het meeste te naederen : de Chaldeën, Grieken en Latynen hebben deezen eygendom in hunne taelen niet : of de Hebreuwsche hier in de naeste niet is, word overleyt.
31. Welke tael den eygendom van de naemen het beste uytdrukt? Het scheynt de onze. En word goed-gemaekt 1° in het woord *Godt*.
32. 2° In het woord *Adam*.
33. In *Heva*.
34. in *Cain* en *Abel*.
35. In *Seth*. Aerde. *Zee*.
36. Wat van de naemen *Nachor*, *Thare* en veel andere moet geoordeeld worden.
37. Van de *Arke*. *Wyn*. *Regenboog*.
38. Van *Babel*. Men gaet voor by de woorden van *Henoch*, *Noe* enz.
39. Uyt *Busbeke*, de Tartieren uyt de Crim aen ons in *tael*, *haudinge*, *zedes* zeer gelyk.
40. Onze Tael is beduydende noch bevestigd door de benaeming van zaeken, die men in de zelve vindt; *voorbeelden*.

III^d. HOOFDSTUK.

Van de Noodzaekelykheyd om onze tael wel te leeren.

41. Noodzaekelykheyd om onze Tael wel te leeren.
42. Om dit te doen hebben eenige mannen onze Tael tot regels gebracht : maer worden niet geleert.
43. De regelmaetigheyd van onze Tael word goed-gemaekt en de gezegdens van Terbruggen aengehaelt.
44. Onze Tael heeft geene veranderinge maer wel verbeteringe noodig : Sy is bezonder als dan de bekwaemste tot inleyding van alle Taelen.
45. Gevolglyk behoort sy volgens de regels wel geleert te worden. De Fransche tael is voor ons onnoodig, zelfs om het latyn te leeren.
46. Onze Tael is de zinrykste, enz.
47. De uytheemsche woorden van andere taelen kunnen in de onze zeer beteekenende overgezet worden, rede waerom en voorbeeld.

48. in onze zyn twee klippen , die moeten weg geruymt worden.

III^{de} HOOFDSTUK.

Van eenige klippen of feylen die in onze Tael ingesloopen zyn , en hoe sy moeten verbeterd worden met de rede waerom.

49. Wegens de *au* en *ou*.
 50. De *ou* moet in onze Tael niet erkent worden als onnoodig zynde.
 51. Vervolg.
 52. Over de aspiratie *h* en haer gebruyk.
 53. Over de artikels *den* , *de* , *het*.
 54. Wegens het verschil in *nom.* en *accusativo* met 't ondervraegen *wie* en *wat*.
 55. Wegens de *t* in *imperativo*.
 56. Deeze word van sommige gebruykt , van andere agter gelaeten.
 A 57. De rymkonst dient tot de taelen.
 B 57. Regels , over de rymkonst.
 58. Hoe deeze overtreeden worden.
 59. Bemerkinge over den welmeenenden raed van eenen Hollander aen de Belgen.
 60. Of de schoonheyd van eene tael duld woorden die niet of moeylyk verstaenbaer zyn ? bemerkinge over de zoetvloeyendheyd en mannelykheyd van eene tael.
 61. Aenmerkinge wegens de wetenschappen , dat deeze afzonderlyk zyn van de taelen.
 62. Historie van de wolven en schaep-herders.
 63. Deeze gebeurtenissen in het toe-maetje in een-greepige woorden en rym verhandeld.

V O O R R E D E.

1. **T** is grootelyks te verwonderen , dat onze Moedertael in ons land van ons Belgen zoo lang in eenen ongeagten , om niet te zeggen verachtelyken staet geweest is , al of de zelve maer het uytschot van andere taelen was. De Franschen hebben de zelve nauwelyks gekent of willen kennen als met veragting , meynende , dat de hunne met de Grieksche en Latynsche het puyk was van alle taelen , den schat van alle geleerdheyd , den bron van alle wetenschappen enz. Maer dat dit zoo niet is zal hier klaer getoont worden , en leert onder andere R. *Anslo* eenen der beroemste dichters der XVII eeuw in de Nederlandsche auidheden door J. V. Royer , bladz. 80 zeggende :

O Neerland! wie is u in spraak gelyk!
 Zoo kort , zoo net , zoo zin-zoo woorden ryk!
 Niet dat ik van een ydele waan bezeéten ,
 Wil onze tael de paradys tael heéten :
 Maer't dunkt my vreemd , dat gy uw zuyper spraak
 Besmet , en viind in een onzuuyvre smaak.
 Wilt gy uw gaud voor zilver gaan opzetten
 En wisselen uw' zyd' voor vuyle sletten ?
 Zoo komt het , als g'uw eige tael versmaad
 Dat gy uw zelfs nocht anderen verstaat.

2. Laet ons hier over ook hooren den geleerden H. Ten Kate , tom. 1 pag. 11 , aldus sprekende : « Sedert eenige weinige eeuwen « herwaerts aan..... zo heeft men uit de veeler- « hande schriften onzer letter-helden kunnen

« zien , dat onze Tael zo wel als eenige andere
 « iets groots vermag , en gelyk het van zelfs
 « spreekt , dat de beschaeftheyd en edelheid
 « van uitdrukkingen een vast teeken zyn van
 « de nettigheid van oordeel , als beiden alleen
 « afhangende van een keurlyk onderscheid
 « der beschouwingen , zoo zal 'er zig geen kleine
 « roem opdoen voor onze voor ouderen ,
 « wanneer we ons hedendaegse Nederlandsch
 « in zynen eigen aert zullen in zien , als
 « zynde ten uitersten ryk en kragtig van woor-
 « den , edel in 't onderscheiden , beminne-
 « klaerheid van schikking , vloeiendheid en
 « zuiverheid van klanken zonder vrugtelooze
 « bygeluiden , bequaem tot allerhande styl ,
 « zo deftig en hoogdravend als nederig en
 « gemeenzaem , behoevende in dit alles niet te
 « zwigten , nogte voor 't vermaerde grieksch ,
 « nogte veel min voor 't latyn , en bezittende
 « daer en boven niet alleen die gemakkeljckheid
 « van de woord-koppeling , die aen de Grieksche
 « tael haeren grootsten luyster toebragt ,
 « maer ook gelyk Uw : e..... wegens de Got-
 « thische spraek hebt aenmerkt , die nooit
 « genoeg te pryzene eigenschap , dat zoo
 « altoos het waerdigste en zakelyk deel van
 « een woord ons aller nadrukkelykst doet
 « uitspreken : terwyl nochtans het grieksch ,
 « 't latyn en 't fransch , spaensch en italiaensch
 « te deerlyk aen die zyde gaen hinken ; ja
 « waer vind men alle die boven genoemde tael-
 « deugden zo by een als in onze spraek ?
 « Even wel , indien de Hoogduytschen zig
 « van haere hardigheyd , die sy mannelyckheid
 « noemen , en van haere by klanken konden
 « ontdoen ze zouden in alles ons de naesten
 « zyn. » ziet nog den zelve pag. 18.

3. Dit niet tegenstaende schynt het aen
 veële, dat in ons land niets goeds is of het
 moet van buyten 'slands koómen, volgende
 niet alleen de modens, maer ook spreekende
 hunne tael al of de onze nergens toe konde
 dienen, daerom Schrieckius, die *Ten Kate* is
 voórgaen in zyne Voorrede, zeer wel zegt:
 « Nooyt en hebbe ik geweest van ander ge-
 « voelen of men konde alle groote voórne-
 « men en zwaere saeken soo wel beschryven
 « in onze gemeene Nederduytsche spraek als
 « in de gene der Latinen; maer de dwaelinghe
 « van de onwetende verachters van hare Va-
 « derlike saken is over lanck soo verre ghe-
 « comen dat 't selfs anders is geloofst ghewor-
 « den. De Griecken ende Latinen hebben
 « over veële eeuwen, hun zelve toe gheghe-
 « ven alle saeken, en ghepoocht onze voor-
 « deren te verachteren ende overroepen waer
 « sy conden; maer de waerheydt is van
 « sulcken cracht, dat sy haer zelve altydt
 « vertoocht aen den verstandighen. De Grieck-
 « chen filosooph Plato ondersoekende de
 « redenen ven den rechten oorsprong der
 « naemen; heeft niet te min..... bekent en
 « betuycht, dat die zelve redenen ingeboren
 « waeren aen onse voorderen, maer niemant
 « en heeft die oyt ondersocht soo dat 't
 « betaemde en behoorde. Diodorus ouden
 « Grieckschen schryver betuycht oock, dat
 « de oude *Nederlanders of Kelten haere spraek*
 « *hadden cort en treffende ende niet onbequaem*
 « *totter wetenschappen ende geleerdheyd.* 'T is
 « vreemste der werelds syn eygen saeken
 « soo te verachten, *dat men niet goed en*
 « *vindt, dan de vremde, en thuys te laeten*
 « *vergaen 't honich om'elders met swaeren*
 « *arbejdt te soeken 't suer ende bitter.* Soo dat

Plato in Phædro zeer wel segt, dat het belachelijk is, dat men anders saek ondersoekt en syne eygene veronachtsaemt, *ridiculum est cum quis sua ignoret aliena scrutari.*

4. Nochtans dit alle niet tegenstaende gaet het geheel anders in onze Nederlanden en die, welke onze Moedertaal, zoo verheëve en uytmuntende zauden moeten voorstaen en doen bloeyen, zyn meer als ooyt verachtters geworden van de zelve: want om onze Taal wel te leeren doet men niets; en om het fransch te weeten doet men alles; men spaert geen geld nochte moeyte, in zoo verre, dat men in huys zelfs zyne Moedertaal verlaet en in de plaets van deéze de Fransche stelt: al of het eene schande was zyne eyge Taal te gebruyken. Daer en boven men verhooveêrdigt zich als men fransch kan, ja men agt zelfs niet zulke, welke geen fransch konnen, als of de Fransche Taal de grootheyd aen den mensch gaf. Het is waer de Fransche agten geene of sy moeten hunne Taal spreéken, en sy aenzien onze Nederlandsche al of sy eenen niet was, (a) rede misschien, om dat zy de zelve nooyt wel konnen leeren veél min spreéken, immers weynige uytgenomen. Dat men een opregt denkbeeld vormde van het gebruyk der taelen, welke maer moeten dienen om elkanderen te verstaen en zyne gedachten of wil aen andere kenbaer te maeken, men zaudé waerlyk meer werk maeken, om de taal van zyn eygen land

(a) Constat nullam esse gentem in Europa, quæ gal-
lorum superet ambitionem. *Æneas Sylvius* by Schædus,
pag. 10.

grondig te leeren , als zich met uytheémsche ;
welke wynige verstaen , met zoo veel moeyte
en onkosten bezig te houden. Laet my dan
toe , dat ik zegge :

O Nederlanders weent , ja weent met bitter traenen ,
Als gy u ziet vervoert , en uwe wegen baenen
Tot al wat buyten s'lands aen u is aengenaem ,
Dat eyndelyk u dient tot onser schand en blaem :
Ik bid u zyt verligt , doet uwe ooggen open ,
Op dat gy klaer moógt zien , wat hier is ingesloópen
Doór iver van een tael ; de zeden van een land ,
Die men voór heén niet zag , en u nu zyn tot schand.
Gy waert voór heén geagt , by ieder een gepreézen ;
Als gy te vreden waer't , met in uw land te leézen
Te hooren en te sien uw tael van 't Nederland ,
De modens zondèr pragt van jongs u ingeplant
Godt gave dat in u deez' tael nog was en zeden ,
Gy waert een ander volk als men u ziet op heden ,
Uw zeden zyn gelyk , waer van gy hebt uw tael.
Verlaet dat uytheémsch is , en g'hebt den zegenprael.

Ik heb dan voórgenomen in deéze verhandeling
aen-te-toonen :

1° Den auderdom van de Belgische Tael
en of sy de Tael van Adam geweest is !

2° Welke Tael de bezonderste is.

3° Dat de Belgische Tael over een komt
met de Celtische ten minsten in de grond-
woórdén.

4° Sy is bezonder *significatif* beteekenende.

5° Uytnemende doór haere monocyllaba of
eengreépige (eenleédige) woórdén , die in de
zelve zoo overvloedig zyn , dat 'er geene Tael
hier in , aen haer te gelyken is. Waer by
dit te bemerken is , dat zy zuiver is en eer-
baer. Ziet den geleerden Heer J. F. Willems ,
spreékende tot de Belgen in zyne aenteeke-
ningen , pag. 50. , waer onder andere te leézen
is « En voilà assez pour établir , que la lan-
* gue d'un peuple peut opérer une revolu-

« tion dans les mœurs d'un autre peuple ,
 « qui l'adopte , et que l'idiôme flamand est
 « plus conforme à la candeur et à la simplicité
 « des mœurs de nos pères que tout autre.
 « Quant aux beautés de notre langue , nous
 « en parlerons un peu plus au long dans la
 « note 19. »

5. Maer imand zal zeggen dat dit alles niet gevraegt is : Ik antwoórd , dat het zelve niet moet gevraegt zyn , maer nochtans noodzaekelyk is , om langs deézen weg aen den grond der taelen te koómen , waer doór klaer blyken zal : *hoe onze Moedertael kan of moet dienen , om de oefening der vreemde Taelen en wetenschappen te leeren* , dewyl in de zelve alles te vinden is , welk tot den grond van andere taelen kan dinstig zyn , al is 't dat wy het zelve of doór geene genoegzaeme kennisse , of doór onoplettendheyd of zelfs onagtzaamheyd niet aenmerken , of mogelyk niet willen zien. Dewyl 'er te veéle aen de Fransche Tael uyt 'er zotte of buyten spoórig verzot of verknogt zyn. Is 't zaeken dan , dat imand den auderdom en de weérde van onze tael niet bondig aenhaelt en bewyst , kan volgens myn begreyp de voórgestelde Prys vraege niet beantwoórdent..... « Maer deé-
 « ze behandelinge , word 'er gezegt , zal zig
 « moeten uytbreyden , op het aengenome
 « gebruyk in eenige van onze Provincien om
 « de Fransche en Latynsche Taelen aen de
 « jongheyd te leeren eer die de grondbegin-
 « zels haerer eyge Tael kent of bezit. »

6. Wat het gebruyk belangt van de Latynsche en Fransche Taelen in onze Nederlanden te leeren is heden zeer verschillende van dat

van veële jaeren. Want over 50, 60 en meer jaeren leerde men het latyn als oock het fransch uyt Nederduytsche en Latynsche of Fransche boeken; nauwelyks waeren 'er eenige grond-regels voór onze Moedertael bekend; de studenten of leerlingen der Latynsche Tael leerden ongevoelig uyt *Alvares* en *Verepeus* de grond-regels van hunne moedertael, welke alsdan in de schoólen niet voórgelouden wierden. Nauwelyks leerde men by de schoólmeeesters de *spelkonst*, den *geschrieften*, *halven-geschrieften*, de *brieven* en *gazetten*, en als men daer by wat *schryven* konde was men volleert. De Fransche Tael wierd niet veél geagt noch geleert, het en zy in eenige pensionaeten, als tot Antwerpen in het convict, in eenige schoólen, of doór Pedagogen; die volmaekter wilden het fransch leeren begaeven zig naer Vranckryk enz. Het is een ieder bekend, dat de Fransche Tael alsdan in ons land wytig of niet in 't gebruyk was, en men leefde gerust, zonder het fransch, men verstond malkanderen; het land bloeyde, alles was in overvloed, met een woórd het waeren gulde tyden. (a).

Eer ik voortgaen zegge ik :

Tot eer van Godt en 't Vaderland
Zy dit myn Werk tot onderpand.

(a) Nous avons vu plus haut, qu'une langue étrangère peut exercer assez d'influence sur un peuple pour lui faire perdre son caractère moral. Il ne serait pas difficile de démontrer, que la langue Française et ensuite les Français, nous ont fait perdre en partie ces mœurs, cette droiture, cette noble simplicité, qui distinguaient nos ancêtres enz. Aldus de Heer Willem nog gemeld, pag. 58.

 1STE HOOFDSTUK.

Van de audheyd der Nederlandsche of Belgische Tael; en of zy de Tael van Adam geweest is!

7. **B**EGINNENDE het onderzoek wegens de audheyd en uytmuntendheyd van onze Belgische of Nederlandsche Tael aenmerk ik, dat voór de verwarring van taelen 'er maer eene tael en spraek op 't aerdryck geweest is, zeggende het H. Schrift, gen. XI, de aerde was van eene tael en de zelve spraeken. *Erat autem terra labii unius et Sermonum eorumdem.* Maer nergens zegt het zelve welke die Tael geweest is en hoe sy genaemt is geweest. Spondanus Epitom. Baronii pag. 41 N. VIII is van gevoelen, dat de aude Tael van de wereld *menschelike Tael (Humana)* genaemt is geweest, en naer de verdeeltheyd van Taelen in de familie van Heber doór Phaleg is gebleven; en van Heber de *Hebreeuwsche* genaemt is geworden. Gelyk, zegt hy, *Eusebius, Ambrosius, Hieronimus, Augustinus, Eucherius* en andere gevoelen; nochte het doet iets, zegt hy verder, dat den zelve H. *Augustinus* zegt, dat de *Hebreeuwsche* Tael uytgevonden is op dien tydt, welken verlopen is tusschen *Noë* en *Abraham*.

8. Schrieckius, pag. 5, zegt ook, « dat de *Hebreeuwen* zyn geweest het eerste volck, « dat sy hebben aengenomen en behouden « haeren naem van *Heber*..... om dat haere

« spraeke , die de algemeyne was voór de
 « verwarringhe , by hen gebleven is. » Het
 waer te wenschen , dat Schrieckius dit niet
 alleen gezegd , maer ook met bondige redens
 gestaeft had. Verder den zelven spreekende
 van de Celtische Tael in de Voorreden op
 't eynde zegt. « dat het lot van 't Noorden
 « en 't Westen gevallen is onzen algemeynen
 « Voorvader *Japhet*, gelyk betuycht word by
 « de beschryvinghe , dat hy en syne kinde-
 « ren eerst gehadt hebben 't gebruyck van 't
 « begin van deéze spraeke , ende daer mede
 « vervult endē beseten hebben heel *Europen* ,
 « ende met ter tydt alle de besondere landen
 « van dien ; onder de welke oock zyn ghe-
 « worden dese Nederlanden , Gallien , Hispa-
 « nien , Italien en andere. In versekertheden
 « van dien wert gesien , dat alle de eerste
 « namen van de Noordsche landen , van de
 « *Nederlanden* , van *Britannien* , van *Gallien* ,
 « van *Hispanien* , van *Italien* en van *Grieken*
 « mede , zyn vuyt 't louter begin van onze
 « algemeene spraek , die niet zonder groot
 « wonder by *ons* by den *Tuytschen* en *Noord-*
 « *schen* volken noch ten tyde is duuren-
 « de ; wel verstaende in haeren ouden grond,
 « maer niet soo plat totter lesten lettere als
 « sommighe grove vernufte gheesten soudē
 « mogen meenen , de wyle sy niet weten ,
 « dat de *Grieken* en de *Latinen* haer begin
 « gehadt hebben vuyten ghenen , die deéze
 « tael eerst gebruykten.» Durondaux, prix de
 l'Académie de Bruxelles , pag. 32 en 37 leert ,
 dat de Belgische Tael aen 't Noorden geene
 veranderinge als doór den tydt heeft onder-
 gaen.

9. Ik wil my tegen het gevoelen van *Spon-*

daen bybrengende het gesag van zoo heylighe en geleerde mannen niet verzetten nochtan hun bestreyden. Maer om dat het niet zeker is, dat de Hebreuwsche Tael de naeste is aen die welke Adam gesprooken heeft, wil ik wel tot lof van onze Belgische Tael een onderzoek doen, of deéze aen de Hebreuwsche of andere Taelen moet wycken. Immers als men met Spondaen tot preven wegens de Hebreuwsche Tael overgaet, deéze zyn volgens my zoo slap, dat men tot gezegdens, gissingen, voórzeggingen enz. zig moet keeren of overgaen. Gelyk in Spondaen loc. cit. te leézen is. Alwaer hy reden geévende, waerom de Hebreuwsche Tael naer de verwerringe of verdeeling van Taelen zaude gebleéven zyn, zegt, dat 'er geloofd word, dat *Heber* in 't bauwen van den toren van *Babel* geen deel gehad heeft, welke rede tegen de Schriefftuer schynt aen-te-kanten; en dat uyt hem het uytverkooren volk van Godt ook *Christus* moest geboóren worden; ja ook dat *Heber* gepropliteert of voórzeyt heeft de verdeeling van Taelen en daerom aen zynen zoón den naem van *Phaleg*, dat is *verdeeling* gegeéven heeft. Welk alle de H. Schriefftuer niet zegt: ziet *Schedius* pag. 21. Intusschen laeten wy ons by preuven handen zonder misschién vercierde mirakelen of voórzeggingen.

10. Om tot ons oogwit te koómen moet men aenmerken, dat onze Voórvaeders ook *Celten* of *Kelten* zyn genaemt geweest, gelyk onder andere ons Schrieckius pag. 19 leert, zeggende « en in 't algemeen Strabo « noemt *Kelten* alle 't volck naer 't Noorde, « en van de keltighe ofte coude lande, die « ook hebben alle eene spraecke in haer

« eerste fondament, hoe wel zy gebruyken
 « verscheyden vuytspraeken elck naer syne
 « maniere; gelyk ook doen die van *Island*,
 « *Groenland*, *Fryslan*d, ende andere van der
 « Noort Zec.» Met Schrieckius stemt *Dujardin*
 in zyne gekroonde memorie in 't jaer 1773
 pag. 19. (a) item *Durondeau* ibidem pag. 29. (b)
Cluvier maekt goed doór veële reden, dat de
Germaenen, die van *Iliriën*, de *Bretons* en
Spaenjaers de zelve Celtische Tael gesproóken
 hebben, en dat sy niet verschilden als door
 den dialect of manier van Spreéken.

11. Laet ons tot meerder klaerheyd aen-
 merken, dat de *Schietische* en *Celtische* Tael
 oorsprongelyk de zelve is of schynt geweest te
 zyn, dit kan te beter geloofd worden, om
 dat byna alle aude en nieuwe schryvers we-
 gens deéze Taelen geen onderscheyd schynen
 te maeken. Welke noch beter voorkomt uyt
 hoofde, dat deéze twee volkeren ten minsten
 in 't begin vereenigt zyn geweest als voort-
 koómende van de zelve familie, te weeten
Gomar audsten zoón van *Japheth*, zoo dat
 sy de zelve tael moeten hebben gehad. In 't
 onderzoek dan wegens de audheyd van onze
 Moedertael, wil ik hier niet blyven vernach-

(a) « Belgæ omnes, ut qui origine celtæ, celticè
 « loquebantur, dialecto, seu potius vario loquendí
 « genere, quam ipso idiomate à cæteris gællis dis-
 « crepantes. »

(b) « Les langues de tous les peuples, qui ont été
 « connus pour celtes tirent leur origine de la Celtique f
 « Cluvier prouve par plusieurs raisons que les Ger-
 « mains, les Iliriens, les Bretons et les espagnols
 « parloient la langue Celtique, qu'ils ne différaient,
 « que par les dialectes. »

tén , maer wil voortgaen naer den eersten oorsprong van de zelve. Welken my de oorsprongelyke en welbekende woorden zullen aenwyzen , en dit voórnaeme om dat onze Tael zoo beteekenende of significantif is , dat sy misschien onder alle andere taelen den voór-rang heéft , en deézen weg schynt my grondig en den alderbesten , en dit te meer om dat *Gebelin* , Franschen schryver , my deézen schynt aentewyzen als hy Monde Primitif Tom. I spreekende van het begin der taelen à pag. CXXXVIII onder andere zegt : « Il faut être bien dépourvu de logique ou de sens commun pour aller chercher l'origine de ces noms dans des langues , que ces premiers habitans ne parlaient pas : la *Celtique* est donc la seule , qui puisse en donner l'explication , c'est donc à elle , qu'il faut s'adresser pour en trouver la raison : à elle seule et non à la grecque et aux orientales. » Laet ons hier by voegen het gevoelen van den geleerden schóol-meester J. Ballieu , 2de deel pag. 76. « Wie alle deéze voórgemelde regels wel doórground , zal ligtelyk bemerken , dat meest alle onze *naemwoórd*en zoo zelfstandige , als *byoegelyke* eenledige (*monosyllaben*) zyn , besonderlyk die , de welke aen onze auders bekend waren , als mede zoo men agt neémt op onze *werkwoórd*en , zal men gedwongen zyn te bekennen , dat het *eenvoud* van hunnen tegenwoórdigen tyd der aentoonende wyze , ook voór t meestendeel uyt eene lettergteeép bestaen , te weéten als sy *grondwoórd*en zyn : eené groote proef en klaer bewys , dat onze Nederlandsche Tael van de eerste moedertaelen , en gelyk veéle beweéren de oudste na de hebreuwsche geagt moet wor-

« den: want het is waerschynelyk , dat Adam ,
 « aen wie Godt bevoólen had alle dingen te
 « noemen met eenen naem gelykvormig aen
 « zynen aerd , aen alles ook zoo veel mogelyk
 « naemen van eene *lettergreep* heeft gegeéven ,
 « en welke tael is zoo ryk in eenleédige woór-
 « den als de onze , ook zoo volledig en zon-
 « der gebreken gelyk de onze , al hoe wel zy
 « van veéle veragt word. » Ziet hier N° 38.

12. Durondaux prix academique nog gemeld pag. 25 , zegt , dat de Celtische Tael van Japheth voortgekoómen is ; en pag. 27 , dat alle de Taelen van den Noorden voortkoómen van de Japhethane ; en pag. 28 , dat de Hebreeuw- sche Tael arm is ; en pag 30 , dat de Latyn- sche voór een groot gedeelte van de Celtische ontleent is , welk de grieken wiesten. Verder zegt hy pag. 32 , dat Schrieckius klaer doet zien , dat de aude naemen der Celten van *Volkeren* , van *Wooningen* , van *Rivieren* en van andere *noodzaekelykheden van 't leven* haere etymologie of oorsprong hebben van de Duytsche Tael , die de zelve is , welke men heden noemt de *Vlaemsche Hoogduytsche* of *Hollandsche* , en dat alle deéze naemen haeren oorsprong trekken van het voordeel , of van het gebruyk der zaeken zelfs , tot welke sy kunnen gebruykt worden.

13. Tot meerder klaerheyd van het geéne hier wegens de Taelen te verhandelen is , moet men weéten hoe de eerste Tael veranderd is. Spondanus, pag. 41, dit onderzoekende zegt, dat Godt eene spoedige vergeétendheyd van de algemeyne Moedertael in hun alle gebragt heeft , en dan verder doór zyne Godde- lyke magt , aen alle en elke familie eene be-

zondere manier van zig te uytten en te doen verstaen heeft ingedrukt ; zoo dat de eene familie de andere niet konde verstaen. Welk eene verwerring onder hun heeft veroorzaekt, en het bouwen van den toren van *Babel* heeft doen staeken , en dewyl de H. Schriftuer 70 families in de nakomelingen van Noë telt onder de welke de wereld ider volgens zyne Tael verdeelt is geweest , zoo schynt het, dat 'er ontrent 70 taelen , uyt deēze verwerring gesproōten zyn. Welk oorzaak geweest is , dat deēze families alsdan samensprekende elkanderen niet verstonden.

14. Maer imand zal mogelyk hier vraegen of dat de eerste algemeyne Tael van Adam alsdan geheel vernietigt is ? en of dat alle die 70 Taelen gansch nieuwe geweest zyn ? Ik antwoōrd , dat volgens myn begryp noch het een noch het ander geschiet is , en dit , om dat in de H. Schriftuer staet dat Godt zegt *Confondamus ibi linguam illorum* , laet ons hunne Tael verwarren , of *verwarren*. Verwarren is niet gantsch vernieūgen , maer eenige zaeken onder elkanderen mengen , of *verwarren*. Welke verwarring intusschen zoo groot geweest is , dat sy elkanderen niet meer konden verstaen , of om de menigvuldige verschillende woōrden , welke Godt in hun hadde voortgebracht , of uyt hoofde van den *dialect* of manier van spreēken of zig uytte-drukken , gelyk men nog heden in alle Taelen ondervind , dat de inwoonders van d'eene plaets niet verstaen de die van andere plaetzen , al is 't dat sy de zelve Tael hebben en de zelve oorsprongelyke woōrden gebruyken ; gelyk den geleerden Heer Raepsaet , lid der Konincklyke Academie van wetenschap-

pen te Brussel enz. pag. 50. sprekende van de Scytische Tael, zegt : (a)

15. Uyt het gezegde kan men opmaeken , dat in alle taelen veële grondwoorden van de eerste tael gebleeven zyn , welke wel eenige verduystering zullen ondergaen hebben maer geene vernietiging. En dit myn gevoelen schynt te meer bevestigd te zyn hier doór , dat 'er in alle taelen noch op heden zulke woorden gevonden worden in d'eene veél in d'andere minder , al is 't dat de zelve doór den dialect zoodaenig verandert zyn , dat men ze niet verstaen kan , en uyt deezen hoofden is 't dat alle volkeren zig mogen beroemen , dat hunne Tael van de eerste voortkomt ; maer dit is 't niet , dat men in dit onderzoek moet beoogen ; om dat , gelyk gezegt is , alle Taelen iet van de eerste Moedertael behauden hebben : en dat alle europische Taelen van de

(a) « Quant à moi , je n'aperçois aucun besoin de faire dériver toutes ces langues les unes des autres à raison de leur conformité , il est plus simple , d'après ma manière de voir , que toutes ces langues n'ont formé originaiement qu'une et la même langue , savoir , la langue Scyte , que parlaient les Tartares du Pont-Euxin etc. » En pag. 54 niet vattende de rede waerom men d'eene tael moet ontleenen van een andere zegt , « Quel besoin y a-t-il de faire dériver ces diverses langues de la langue Gothique , et ensuite l'une de l'autre plutôt que d'attribuer cette variété à la variation des dialectes d'une même langue , puisque nous avons sous nos yeux , et dans notre propre langue , cette même variation , qui n'est pas arrivée par dérivation d'une autre langue ; mais par la corruption qui resulte nécessairement des relations avec d'autres peuples , et de mille autres circonstances des tems et des lieux. » Ziet ook Durondeau , pagie 27.

Celtische schynen voort-te-koómen gelyk uyt *Durondeau* loc. cit. pag. 29 gezegt is. Zoo moet myn oogwit zyn te toonen, welke Tael van Europa, (te weéten of de *Grieksche*, *Latýnsche*, *Fransche*, *Hoogduytsche* of *Nederlandsche*, de naeste is aen de eerste oorsprongelyke Tael van Adam, en dewyl in onze *Nederlandsche* Tael de oorsprongelyke woórden, als in eene algemeene, meerder en klaerder als in andere Taelen schynen te vinden te zyn, gelyk blyken zal uyt veéle aude *lysten* zelfs doór Autheurs van andere Taelen gevormt; zoo koómt het my voór, als een onbetwistbaer teeken, dat onze Tael als de audste moet aenzien worden, en als de naeste erfgenaem van de eerste, welke Adam gesproóken heéft. Immers hoe is 't mogelyk, dat onze Moedertael, alle die vergadering van oorsprongelyke woórden uyt zoo veéle Taelen zaude bezitten waer 't dat sy niet de voórnaemste van hun was ?

16. De Hoogduytsche, Fransche en andere natien hebben zig toegeleyd om eenige *lysten* te vormen om de *audheyd* van hunne Tael goed te maeken, of ook om de verheévendheyd van de zelve te doen blyken, laetende de onze vaeren, al is 't deéze verre boven de hunne uyt blinkt. Het zaude te lang zyn alle deéze hier in 't geheel te plaetzen. Ik zal 'er maer eenen stellen getrokken uyt *Peloutier*, in welken hy by vergelyking van de *Bas-Bretonsche*, *Duytsche*, *Fransche* of *Gauloische* Taelen wilt vast-stellen de audheyd van de Fransche; hoort hem zelfs spreéken tom. 3 pag. 57. « L'ancien gaulois et l'ancien « germain étaient des dialectes de la langue « *celtique*, qui dans le tems les plus réculés

« était commune à tous les peuples de l'Eu-
 « rope. Cette conformité de la langue des
 « Gaulois avec celle des germains peut être
 « démontrée par deux preuves: — La première,
 « re, c'est, que malgré les changemens, que
 « vingt ou vingt cinq siècles doivent avoir
 « apportés naturellement à des langues vi-
 « vantes, le *Tudesque*, et le *Bas-Breton*, qui
 « sont des dialectes de la Celtique, ne lais-
 « sent pas d'avoir une infinité de mots com-
 « muns. En voici quelques exemples, que
 « j'ai choisis à livre ouvert dans le diction-
 « naire du Père de *Rostrenen*.

17. Ik zal by zynen lyst ook onze Neder-
 duysche of Belgische woorden in de vierde
 kolomme stellen om de overeenkomste en
 klaerheyd van de zelve boven de andere te
 doen uytblinken, al is 't dat sy van *Peloutier*
 word over 't hoofd gezien.

<i>Bas-Breton.</i>	<i>Allemand.</i>	<i>Français.</i>	<i>Belgique.</i>
Armm.	Arm.	Bras, épaule.	Arm, ook behoeflig <i>pauper.</i>
Bancq.	Banck.	Banc.	Banck.
Banden.	Band.	Lien, bande.	Band, banden.
Bleun.	Blum.	Fleur.	Blomme.
Cus.	Kuss.	Un baiser.	Kus.
Croum.	Krum.	Courbe.	Krom.
Coust.	Kost.	Dépense, Cou- tance.	Kost.
Chues.	Schweis.	Sueur.	Sweet.
Duardes.	Schwartz.	Noir.	Swert of Swart.
Dages.	Degen.	Épée, dague.	Degen, dolck.
Dum.	Daum.	Duvel.	Dous.
Foi ban.	Verbannet.	Banui.	Gebannen
Freseg.	Frisch.	Frais.	Versch.
Fallen.	Fullen.	Tomber, faillir.	Vallen.
Foulina.	Fullen.	Emplir, enton- ner.	Vullen.
Fiss.	Feist pfeist.	Flute.	Fluyt.
Flodt.	Flott.	Flotte.	Vlood, Vlot, Vlots.
Flent.	Flote.	Flute.	Fluyt.
Forest.	Forst.	Forêt.	Forest, Forestier. <i>Saltuarus.</i>

<i>Bas-Breton.</i>	<i>Allemand.</i>	<i>Français.</i>	<i>Belgique.</i>
Goë.	Gott.	Dieu.	Godt.
Guel.	Wohl.	Bien, bon.	Goed, wel.
Huerv.	Herb.	Aigre, acide.	Suer, zuur.
Harnes.	Harnisch.	Cuirasse.	Harnas.
Yaónancq.	Jung.	Jeune.	Jonck.
Ylin.	Ellenbogen.	Le coude.	Ellenboóg.
Lezr.	Leder.	Du cuir.	Leér.
Lichezr.	Leher.	Friand.	Lekker, lecker.
Mates.	Magd.	Servante.	Maegd, Maerte.
Marz.	Mark.	Marche frontier.	Marck, grave.
Marchanzi.	Marchaus.	Ecurie maison à chevaux.	Stal, beesten-stal.
Nadoz.	Nadel.	Éguilles.	Næld.
O ad.	Alte, alter.	Agé, âge.	Aud.
Poul.	Pful.	Bourbe, marais.	Poel, modder.
Pryod.	Braut.	Épouse.	Bruyd.
Quaz.	Katz.	Chat.	Katte, kat.
Steren.	Stern.	Etoile.	Sterre.
Siriget.	Schreien.	Crier.	Schreyen, schreëuwet.
Stréard.	Straut, strasse.	Chemin.	Straet.
Stad.	Staat, stand.	État, condition.	Staet, stand, stad, stede.
Stocq.	Stooff.	Conflit.	Slag, stryd.
Scram.	Schirm.	Écran.	Scherm.
Scum.	Schaum.	Écume.	Schuym.
Scurrhein.	Schauren.	Écurer.	Schueren.
Squif.	Schiff.	Bateau, Esquif.	Schip, Schuyt.
Staul.	Stal.	Étable.	Stal.

Ik denke, dat deézen lyst alleén genoch' zyn zal om een ider te overtuygen; van de audheyd en rykdom van onze Tael, als ook om het geéne ik gezeyt heb te bevestigen, daerom laet ik om kortheyds wil agter onder andere zoórtgelyke lysten, te vinden 1° in Glossario Germanico, doór J. Georg *Wachter*, geplæetst in zyn voorverhael N° XVII. Naer deézen lyst besluyt hy als volgt: « De over-
« eenkoómste van deéze twee (voegt 'er de
« onze by) Taelen, welke ten allen tyden
« de geleerdste mannen in verbaestheyd heeft
« weg gevoerd; is 't dat imand beweérd by
« geval geschied te zyn, is onredelyk, *na*
« *ille parum hermonicè factus est.* » Is 't dat *Wachter* aldus spreékt voór de Hoogduytsche Tael, met wat meerder recht mag ik voór de Belgische spreéken, dewyl in deéze meer-

der , klaerder en eygender deéze overeenstemming te vinden is , welk blykt als imand by den gemelden lyst van Wachter ook onze Nederduytsche woórden voegen wilt , diergelyken lyst heeft nog den zelven autheur op de gemelde plaets N° XXXII.

18. *Dujardin* , prix académique, van 't jaer 1773 pag. 25 ; item *Durondeau* ook prix académique van 't zelve jaer pag. 49 , hebben ook zoórtgelyke lysten van aude woórden , welke van de Celtische voortkoómen , en welke deézen laesten uyt den *dictionnaire Gallois* getrokken heeft. Maer *Durondeau* bemerkt , dat den autheur van deézen woórdenboek geloofde , dat de aude Celtische Tael niet bewaert is geweest als in 't Prinsdom van Galles , in neder Bretagne , in het Biscaysche. Maer zegt *Durondeau* , om dat hy *Schrieckius* niet geleézen heeft , en dat hy waerschynelyk de Allemannische of Vlaemsche Tael niet kende , zoo is 't niet te verwonderen , dat zyn werk van kleyn voordeel is. Men zal zien , zegt hy verder , dat ik maer alleen de woórden , die met eene *a* beginnen uyt deézen woórdenboek getrokken heb , en die de zelve beteekenisse hebben zoo ten opzigte van de zaek en der zelve vergelykinge in hunnen uytgang en uytspraek in 't duytsch of vlaemsch als in 't gallois , bas-bretons , biscaysch , irelandsch enz. Zynen lyst kan in de aengeweéze plaets naer gezien worden , hy begint :

Ab , singe , *ape* ou *aap* en flamand ; aff en allemand. *Abad* , *abbé* , *abt* en flamand et en allemand..... In den zelven vind men : *abel* , *pomme* , *appel* en flamand affel en allemand etc. — Op deézen voet heeft hy in deézen lyst verzamelt 430 zoórtgelyke woórden , welke

ten overvloede doen zien , dat de zelve de grootste overeenkomste hebben met de Belgische Tael , en niet met de Fransche nog in 't schryven nog in 't uytspreeken. En pag. 58 zegt hy nog , dat den autheur van den gezegden woordenboek *Gallois* veel zegt zonder rede of kennisse , en dat den zelve meer dient om de overeenkomste van de Celtische Tael met de onze te doen zien als met de zyne.

19. Imand zal mogelyk hier willen vraegen of dat de Celtische Tael van die tyden nog de zelve is , die nu gesprooken word ? ik antwoord *neen* : want men moet overweegen , dat deéze Tael , gelyk alle andere doór den tyd eene overgrootte veranderinge heeft ondergaen. Immers om dat de Romynen , welke over al , waer sy hebben geheerscht , hunne Tael en zeden hebben willen invoeren , (voegt hier by ook de verkeering met andere natien) is noodzaekelyk gevolgt , dat de Celtische Tael ook eenige verandering heeft moeten ondergaen , al is 't dat sy in onze landen , in 't Noorden geleegen , en byna van alle volkeren afgescheyden , het langste bewaert is geweest zonder merkelyke verandering te ondergaen : ziet Durondeau loc. cit. pag. 32 en 59. Item Schrieckius in *Originibus Celticis* N° 18. Item in *Præfatione* waer hy ook eenen lyst geeft van aude Scythische en Celtische woorden met de Belgische vergeleeken , waer uyt hy toont de audheyd van de Belgische Tael boven andere en besluyt , dat niet alleen de Chaldeésche , Ægyptische , Grieksche en Latynsche Taelen minder en jonger zyn als de Belgische en Duytsche , maer ook , dat die volkeren (Belge en Duytsche) gesproóten zyn

van een ander volk en afkoömste als de Chaldeen, Ægyptenaers, Grieken en Latynen.

20. Om de uytmuntendheyd en verheventheyd van onze moedertael nog verder te doen uytblinken, voegt hier by die ontallyke menigte van *monosyllaba* of woorden van een syllae of *letter-greep*, doór welke byna alle grond-zaeken, in wat stof het mag zyn, worden uytgedrukt: als B. V. in den mensch en wat hem aengaet te zien is. « Mensch, man, vrouw, hoofd, kop, hair, oor, neus, oog, lip, tand, tong, been, spier, mond, smoel, kaeck, wang, kin, hals, borst, buyk, rug, zey, neck, arm, hand, duym, pinck, dye, heup, bil, knie, schéén, vryf, brat, voet, hiel, teen, vel, vleesch, huyd, blaes, kuyt, sweed, vogt, melk, zog, nood, dorst, dood; baerd, breuk, klier, vlies, buyl, keél, lel, lid, merg, been, mild, peés, pols, pok, puyst, sap, blad, schauwer, (slag ader, slaep, droom, slok-darm,) smeér, snot, snof, stond, vloet, vet, vlek, vrat, walg, wang, wee, pyn, wind, worm, korts, gigt, of iegt, hik, hoest, pest, roos, schurft, speén, wind, enz. Nog veéle andere welke alle niet dienen hier geplaetst te worden.

21. Het zelve is in de benaemingen van beesten, vogelen, gedierten; in het huys, in den stal, in de boomen, in de vrugten enz. In gelykenis: *Beest*, peérd, hengst, ruyn, stier, koey, os, kalf, rund, schaep, lam, oey, ooy, hond, dog, ren, teéf, wolf, vos; haes, beér (*ursus*) beér (*porcus*) barg (*porcus castratus*), boeck, (*hircus*) geyt, haen, hin, musch, vinck, mees, kraey, raef, valck, aep, mier, mol, muys, pier, rat, vlieg, vlooy,

worm; ziet hier ook *Ballieu* à pag. 22. Boom, schors, tak, stam, top, of sop, scheut, loof, blad, enz. Het zaude te lang zyn alle deezee eengreepige woorden in alle slag van zaeken hier aentehaelen en te plaetzen, nochtans om een voldoende denkbeeld hier van te geeven en den overvloet van de zelve te doen zien, zal ik hier plaetzen die, welke in *Kilianus* van *Duffel* en *Pomey* onder de letter *b* gevonden worden. Het latyn 'er ook byvoegende om de verheeventheyd en eygendom van onze Tael boven de Latynsche te doen blyken. Ik verkies eenen medeklinker, om dat 'er, in de klinkers zoo veële niet gevonden worden.

22. Bad, *balneum*, waer van *Bad*-doek, *Castula*, bad-geld, *epilutrum*, bad-hauser, *balneator*, bad-kuyp, *labrum*, bad-steen, *Pumex*, bad-stoófsier, *balneatrix*, bad-stoóve, *sudatorium*, bad-water. *Baek* voór de schippers, pharus, Bael-bale, *fascis*, baen, heyr-bane, *via publica*, baerd *barba* (baerm berm *agger*) baer *fluctus*, baes meester *herus*, baes of baers *piscis perca*, baet *utilitas*, bagge juweel, *bullæ*, *bacca gemma* inauris, bake tobbe *cupa*, bak grooten beker *scyphus*, bak trog *alveus*, bakkruid *olus*, bak oven *clybanus*, bak-panne *testus*, bos, bol *globus pila*, bal van de hand *metacarpium*, bal van de oogen *pupilla*, balg buyk *venter*, balck *trabs*, ban *excommunicatio*, band *vinculum*, band van 't hauwelyk *fœdus conjugale*, bang *anxius*, bang heet, bank *scamnum*, bar, dor, barch bergh *porcus castratus*, bas leege stem, bast, *cortex*, bast, strop *laqueus*, bast van eenè noóte *putamen*, bate stove, beck *rostrum*, bed, bedde, *lectus*, beeck *rivulus*, beeld *imago*, beên *os*, beér *verres*, beër *ursus*, beest *bes-*

tia, beet, kool, *beta*, bell' *nola*, beff' *amiculum*, berck *betula*, berd *asser*, bemd *pratium*, ben *myrobalanum*, bend' *turma*, benn' *fiscella sporta*, berd, speel-berd *nagis idis*, berg *pernassus*, berst of scheur *rims*, bes-besje *anus*, beét mondvul *bolus buccella*, beu genoech *satur*, beuk van een Kerk *navis templi*, van een schip *carina*, beul *carnifex*, beurt of keer *vices*, beurs *crumena*, bie *apes*, bie swerm *examen apum*, bie-korf *alvearium*, bie-wolf *apiaster*, biegt *confessio*, bier *cerevisia*, bies *juncus*, biest *colostrum*, bigg' verksken *porcellus*, hill' *clunis*, bits bitter *amarus*, bits in woorden *contumeliosus*, blad loof *folium*, van metael *bractea lamina*, in den boeck *pagina*, van de zaage *lamina serræ*, blaem *convicium*, blaerpuyste *pustula*, blaf effen, blank wit *albus*, blauw *cæruleus*, bleek *pallidus*, blek blik *bractea*, blik schyn *coruscatio*, bleyk bleyking *insolatio*, bleyn *pustula*, blind *cæcus*, bloed *sanguis*, block *truncus*, bloem blomm' *flos*, blond *flavus*, blond hayr *aurea cæsaries*, bloo blooy *timidus*, bloöd naect *nudus*, bloot staen *patère*, blooz *rubor*, blutz *contusio*, bley *hilatis*, blyk *manifestus*, 't blykt *patet*, blaf *planum*, *latratus*, bleck of blick *ferrum album*, bocht bucht *septum*, boef *nebulo*, boeg *navigii ad proram latère*, boeg spriet *antenna veli anterioris*, boek *liber*, boek *hircus*, boel vryster *amica*, *amasia*, boer *rusticus*, boert, jok, spel *jocus nugæ*, bol *globus*, bolck cabilliaeu, *asellus*, boll', stier *taurus*, bom *tympanum*, bomb *tyrobolus*, bomm' stopsel van 't vat *epistomium*, bondt, verbondt *fædus*, bons, slag, stoot *ictus*, bondt gespikkelt *maculosus*, bont pelteryè *pelles*, boog *arcus*, boom *arbor*, boon *faba*,

hoor *terebra*, boord; kant *limbus*, *margo*,
 boord van een schip *fori-orum*, boord *labrum*,
 boos, quaed, *malus*, *iracundus*, boot schuyt
linter, boots-man *nauta*, bord, berd *asser*,
 teljoor *orbis*, borg casteel *arx*, borg crediet
creditum, op borg *credito*, borg *fidei jussor*,
 borst *pectus*, born, bron *fontyne scaturigo*,
 bors *crumena bursa*, bos, bondel, *fascis*,
 bosch waut *sylva*, bot, pladys of scholle,
rhombus, bot, onscherp *obtusus*, bot, plomp
stupidus, bot wederbotting *ictus*, *resultus*,
 bot van den boom *gemma oculus*, botse stoot,
 doef, *pulsus*, bou, bau, staut, *audax*, bout,
 baut, spie *obeex*, baut pyl *sagitta*, bauw bau-
 wing *structura*, brack zaut *salsus*, braed ge-
 braed *assatum*, braef *bonus*, *fortus*, braek,
 walg *nausea*, braek liggen *jacere incultum*,
 land *novale*, braem, brem *rubus*, braeye *sura*,
 brand *incendium*, brand in 't koörn *uredo*,
 brak *salsus*, bras *mixtio*, bras slemperye
commestio bachanalia, breed, weyt *largus*,
 brem *genista*, breuke baet *mulcta*, breyn,
 hersenen *cerebrum*, brest-schieten *tormento*
quassati muri labes, breuk breëking *fractura*
hernia, bridse *xylegogium*, brick *later*, brief
epistola, bril *perspicillum*, van een kakhuyt
sedes latrinæ, brock *bolus*, broeck *braccæ*, broeck
 moeras *palus*, bruys *spuma*, brood *panis*
 broosch *fragilis*, brug *pons*, bruyd *sponsa*,
 bruyn *fuscus*, heuk *fagus*, buer buerman
vicinus, buet roof *spolia*, bugt bogt, besloó-
 ten stuk land *septum*, bul stier *taurus*, bult
gibbus, bund gewas, bus gewêr *bombarda*,
catapulta, buss *cucurbita*, burn born put
puteus, buyk *venter*, buye *nimbus*, buyl *tuber*,
 buys pyp *canalis tubus*, buyt roof *præda*, by
apud, byl *securis*.

Wat dat men spaert hier uyt den mond
 Is voór de kat of voór den hondt.
 Als gy dit doet zoo zyt gy zot,
 Als gy hier spaert en legt in 't slot,
 En niet en neemt het géén U dient
 Tot goed van U of van een' vriendt
 Die by U koómt als vriendt of noodt
 Helpt hem nu hier niet naer uw' doodt
 Want dan zyt gy als Peer of Jan
 Die niet en had nog pot nog pan.
 Ja naer uw dood zyt gy als Peer
 Die niets en had , al was hy heer.
 Zoo arm , zeg' ik , als zoo een' mensch
 Die nooyt iet had , of zag naer wensch.
 Ja was zoo arm , dat hy in nood
 Dan zelfs niet vond , nog vleesch nog broed.

Ziet het toemaetje op 't eynde

23. Als men hier met aendacht , en zonder voóroórdeelen deéze eengreépige of grondwoórdén met hun gevolg wilt naspeuren , men zal bevinden hoe van deéze vééle woórdén afgeleyt worden of voortkoómen , welke aenstonds in onze Tael geleerd of verstaen worden , het welk zoo niet is in de Latynsche of andere Taelen een voórbeeld zy in het woórd *bed* of *bedde*.

Bed lectus , torus , cubile , stratum.
Bed-deeken , Tegumen operimentum.
Bedde genoót , conjux , consors thalami.
Het bed houden , decumbere.
Beddeken , lectulus.
Bedde-kleet , lodix stragula.
Bedde-laeken , Toral , linteamen.
Bedde-mæker beddeverkooper , culcitarium.
Te bed helpen , in lectum collocare.
Bedden in de hoven , areæ areolæ.
Bed-panne , focus lecticarius.
Bedde-planck , bedde sponde , sponda.
Uyt het bed springen , lecto desilire-prosilire.

Bed-steede, fulcrum lecti.

Bed-stroo, stramenta lecti.

Imand ten bedde uytjaegen, expellere aliquem lecto.

Bed-vulzel, tomentum.

Het zelve is in andere zoortgelyke woorden, van welke onze Tael vol en ryk is, en welke zonder moeyte in de gezegde woorden-boeken van *Pomey* en *Kilianus* ook andere te zien en na-te-speuren zyn, zoo dat de zelve in onze Tael eene, overgrootte gemakkelykheyd voór de memorie geéven, die in andere Taelen zoo niet te vinden zyn, gelyk klaer te zien is, voór die het willen naspeuren, en hunne oogen open doen.

24. Madame *Joanna Corleva* valt my hier zeer geschikt in de hand als sy in de voorrede van haer werk, voerende voór tytel *Den schat der Nederduytsche Wortel-woorden*, aenduydende het voórneemen van het zelve zegt: « Het ander voórneemen, gelyk boven gemeld, is nieuw, want om het voórrecht te verkrygen van de gantsche Nederduytsche Taal, doór middel van een klein getal woorden te kennen, behoeft men buiten de zelve niet te gaen, om toevlucht tot andere onbekende Taelen te nemen, dewyl men onderstelt, dat de Nederduytsche Taal ('t geén men mede van de Hoogduytsche kan zeggen) genoegzaam van haer zelve is, om zoo veél duyzend woorden te verstaen doór middel van een zeer klein getal. » *Grond-woorden* zyn zulke, die van geene andere voortkoómen of afkoómen, en uit welke menigte woorden spruiten, 't zy doór middel van afleyding of van samenstelling, die ons van 't een woord toe

« het ander voortleiden en de zelve gemakke-
 « lyk doen verstaen, by voorbeeld het grond-
 « woórd *Godt*, *Deus*, waer van voortkomt:

Goddelyk, *divinus*.

Goddeloos, *improbus*.

Goddeloosheyd, *impietas*.

Godendom, *divinitas*.

Goden-dranck, *nectar*.

Godheyd, *deitas*.

Godts-dienst, *cultus divinus*.

Godts-dienstig, *pious*.

Godtsdienstigheyd, *devotio*.

Godts-geleerdheyd, *theologia*.

Godts-lasteraer, *blasphemus*.

Godts-spraek, *oraculum*.

Godt-vreezend, *pious*. etc.

Ziet hier boven N° 23, waer het zelve te zien is in het grond-woórd *bed*, *lectus*. Het zaude te lanck zyn alle zulke voorbeelden hier te plaetzen, dewyl deéze genoeg schynen te zyn om de zaek klaer te doen voor-koómen.

25 II^{DE} HOOFDSTUK.

*De Belgische of Nederduytsche Tael is bezonder
significatif of beduydende.*

26. **D**AT onze Belgische of Nederduytsche Tael voornaem beteekenende is leert ons Schrieckius als hy zegt, dat de eerste en audste naemen van de Chaldeën, Grieken en Latynen niets beteekenen nog tot de zaek nog eygendom, maer dat sy zyn eydele en onbezonne woorden en gezegdens, daer de zelve by de Scythen, Celten en Belgen de alderbeteekenende zyn, en den eygendom en weezendheyd van de zaek doór zig en de Tael doet kennen waer uyt hy besluyt als volgt:

« Itaque contra omnes concludo auctoritate
« Platonis, ut prius, quod illa oratio, quæ exis-
« tentia dicit, ut existunt, vera est, quæ ut
« non existunt falsa, et per consequens, quod
« *Scythæ Celtæ* et Belgæ sunt prioris antiqui-
« tatis, quodque Chaldæi et Græci nomina
« sua acceperint ab japetigenis, Scythis, et
« Latini à Celtis, ex quibus sunt Belgæ, qui
« *etiam Hodie primogeniæ proximâ utuntur*
« *linguâ*: et in *hâc sententiâ persto*. Ita ille
« pag. 13. — His adde ea, quæ habet J. Georg
Wachter in Glossario suo Germanico in an-
not. N° VIII, ubi sic loquuntur: « hinc om-
nibus fatentibus patres nostri *rebus dederunt*
nomina significantia, quod certo latini neque
galli neque *Græci fecerunt* » Aenmerkt, om
dat alle zaeken zulke bezondere beteekeninge
niet hebben, hierom heêft het gebruyk ook

veele woorden gegeéven aen zulke zaeken , welke sy anders niet konden bekomen, zeggende Lucretius : *utilitas expressit nomina rerum.*

27. Schrieckius loc.cit. melt noch, dat Diodorus lib. I zegt, dat Ephorus alderaudsten schryver heéft geleert, dat « de Barbaeren auder zyn « als de Grieken, dat sy de eerste schryvers « geweést zyn van zaeken dienstig tot het leé- « ven, zoo dat de Grieken minder zyn dan « de Scythen en Celten. » — Plato onder- « zoekende de redenen van den rechten oor- « sprong der naemen heéft bekend en be- « tuycht, dat die zelve redenen ingeboóren, « waeren aen onze voorderen. Diodorus ook « auden griekschen schryver betuycht ook, « dat de aude Nederlanders of Kelten, haere « spraek hadden *kort en treffende* en niet on- « bequaem totter wetenschappen en geleerd- « heyd. » Ten Kate eerste deel pag. II zegt : « Sedert eenige weinige eeuwen herwaerts aan.. « zo heéft men uit de veélerhande schriften « onzer letterhelden konnen zien, dat onze « Tael zo wel als eenige andere iets groot « vermag..... Wanneer we ons hedendaegse « Nederlandsch in zyn eigen aert zullen in- « zien, *als zynde ten uitersten ryk en kragtig* « *van woorden* enz. ziet hier boven pag. 2. — Den zelve pag. 18 uytt' zig zonder ha- peren zeggende, *dat de Latynsche Tael niet kan tegen de Grieksche, en dat de onze of Belgische bequaem is tot alles.* — De Grave Champs Elysées tom. I pag. 74, verhaelt uyt Otho Reisius, dat 'er tusschen de Grieksche en Belgische Tael eene wonderbaere analogie of overeenkomste is, geévende in zyn werk, welk hy voór tytel geéft *Belga Græcisans*, eenen lyst van onnoemelyke woorden aan byde

deēze gemeyn, en toont verder dat den zelven geest in beyde heerscht in de regels van den Grammaire en Syntaxis, hy gaet voort en zegt, om dat wy eyndelyk zullen overtuygt zyn, dat de Belgische Tael, de Moedertael is, den tytél van *Græcus Belgisans* zaude aen zyn werk beter gepast hebben.

28. Huydecoper, schryvende tot lof van onze Moedertael by Joanna Corleva in de voorreden, zegt: « Dat het schande is, dat 'er in « een tyd als deēzen, in den welken immers « alle wegen en toepaden om de volmaekt- « heydonzer *schooneen heerelyke* Moedertaale « te bereiken, geopend zyn, noch stukken « in het licht koōmen, in *eene Tael, daer « noch schikking noch spelling, noch waerneed- « ming van geslachten, ja zelfs daar dikwils geen « zin te vinden is*. Anders oordeelen alle an- « dere volkeren, die zeggen, dat men eerst « de Taal kennen moet eer men aan het « digten gaat, by ons neēmt men 't zoo naauw « niet, men schryft en men kent zelfs de « Taal niet, in welke men schryft, ja men « durft het spreēken en redeneren over de « zelve, een onnoodige tydverkwisting en laffe « haarkloverye noemen.» Schrieckius in de voorreden van zyn werk zegt, dat de Griek- « sche en Latynsche Taelen. « Zeer schoon en uyt- « neēmende zyn in geschiktheyd en vloeyende « in manieren, nochtans, dat onze spraek « niets schuldig is aen deēze twee, maer wel, « zegt hy, zyn de zelve Grieksche en La- « tynsche Taelen veēl schuldig aen de onze, « als auder van tyde, ende eyghender in haer « wesen.

28. Laet ons verder tot de Tael overgaen,

en onderzoeken welke Tael Adam en zyne nakomelingen tot het bouwen van den toren van *Babel* gesproken hebben; niet tegenstaende de H. Schriftuer deéze niet uytdrukt, kan men nogtans in agtneemen de woorden der zelve gen., 2. v 20, en 21, alwaer sy zegt, dat de Tael van Adam zoo *uytdrukkende* was, dat Adam alles volgens zynen *aerd* en *eygendom* genoemd heeft, waer uyt schynt te volgen, dat die Tael welke noch op heden het bekwaemste en beste deézen eygendom van zaeken, en den natuer der zelve uytdrukt, als ook in welke de aude naemen noch eene zekere beteekening hebben, overeenkoómstig met de zelve, die Tael geweest is, die Adam gesproóken heeft, of ten minsten, dat deéze de naeste overeenkomste of gelykenisse met de zelve heeft, maer welke is deéze geweest?

30. Schrieckius onderzoekende de benaemingen, welke aen de zaeken des weérelts gegeéven zyn, en welke Tael die het beste volgens hunnen eygendom uytdrukt, leert en zegt, dat de Scythische en Celtische Tael, aen dit het beste beantwoórd, en dat noch de Grieksche noch de Latynsche schryvers dit voórwerp met eenige waerschynelykheyd getroffen hebben. (a) Nochtans imand zal zeggen, dat dit in de *Hebreeuwsche* Tael te vinden is; om dit te zien, moet men on-

(a) « Atqui in Chaldeorum, Græcorum et Latinarum nominibus id invenire non est: verum omnia illorum loca nihil illis significant, sed sunt inanes et vanæ voces..... Scythi verò et Celti eadem ipsa nomina et voces sunt significantissima et qualitatem suam enarrant et demonstrant. » Ita Schrieckius in dedications, ubi et alia huc spectantia vide.

derscheyd maeken tusschen de naemen , die gegeeven waeren voór de verdeeling van Taelen , en die naer deéze gegeeven zyn ; want het is wel klaer , dat ider geslagt naer deéze verdeeling zyne Tael , in 't geeven van naemen , zal gevolgt hebben ; zoo dat die naemen , welke *Moyses* , in 't H. Schrift gesteld heeft tot aen de verwarring van Taelen de oorspronkelyke van de eerste Tael van Adam geweest zyn ; maer naer de verwarring der Taelen zekerlyk voór het meeste of grootste gedeelte *Hebreeuwsche* ; om dat *Moyses* in de *Hebreeuwsche* Tael en voór de Hebreeuwen zyne Boeken geschreeven heeft ; maer dit heeft zoo geene plaetz wegens de naemen , die reets voór de verwarring van Taelen gegeeven waeren , en welke *Moyses* volgens het ingeeven van Godt geboekt heeft , volgens die Tael , welke voór alsdan in gebruyk was. Zoo dat tot hier toe noch niet blykt , dat de Hebreeuwsche Tael de algemeyne Tael van Adam en zyn nakomelingen tot het bouwen van den toren van *Babel* geweest is.

31. Uyt deéze bemerkingen schynt my te volgen dat de tael , welke den eygendom van de naemen tot de verwarring van taelen het beste en bondigste uytdrukt , de eerste tael geweest is , en dit te meer om dat Adam aen alle zaeken naemen gegeeven heeft volgens hunnen eygendom , aerd enz. (gen. 2. à † 15). Laeten wy dan onderzoeken , wat wy deswegens in onze Moedertael kunnen vinden. — Ik begin met den naem van *Godt* , die doór de Hebreeuwen is uytdrukt geweest doór *Jehova*. Godt , exod. 3. † 14. doór *Moyses* gevraegt zynde naer zynen naem antwoordt : *EGO SUM , QUI SUM ait sic dices filiis Israël*.

QUI EST misit me ad vos. « Ik ben die ben »
 « zegt hy , zoo zult gy zeggen aen de kinde-
 « ren van Israël , *die is* heeft my tot ul. ge-
 « zonden. » *Die is* beteekent *wezen* of
 die het *wezen* van zig heeft. Ziet Barradius ,
 tom. I lib. IX. cap. VI. n. 11 en 12. — *Die is*
 word in onze Tael uytgedrukt doór *wezen*
 of *zyn* te weten *van zig zelven*. — Welck de
 Chaldeën volgens Schrieckius, pag. 1. ad marg.
 beduyden doór eene dryvaudivge *jod* jji. en
 de Tuyschen met eene enkele *i* , welke sy
 ook *jod* noemen of *Godt* , dat is na de letter
eenheyd of *eenigheyd*. Ziet ook de Grave, tom.
 3. pag. 172 , waer hy zegt : « Dieu est nom-
 « mé A. Z. Observons , que ce terme formé
 « de a. première lettre et de z. dernière let-
 « tre de l'alphabet , veut faire comprendre
 « par la seule force de sa forme , que *Dieu*
 « est le principe et le complement de tou-
 « tes choses. »

32. Schrieckius op de gemelde plaets ver-
 staet doór het woórd *Adam* — *Aerd-man* om-
 dat hy van *aerde* gemaekt is. En doór *Heva*
 beduyd hy *leevende* , welk beyde my niet
 behaegt : waerom ik doór *Adam* verstaen
Adem , dat is gelyk wy noch heden zeggen
Adem of *Aessem* , *Spiritus halitus flatus* en dit
 om dat Gen. 2. 7. de Schriftuer zegt : « Aldus
 « heeft dan Gout den Heere den mensch ge-
 « maekt van den slym der aerde , en hy heeft
 « in zyn aenzicht geblaezen den *Adem des*
 « *leevens* , en den mensch is toegemaekt tot
 « eene *leevende ziele*. » Hier blykt , dat het
 lichaem voór den blaes des Heere dood was,
 en doór den blaes des Heere leevende geworden
 is. Zoo dat deezen blaes den *Adem* des leevens
 in dat dood lichaem van *Adam* gebragt heeft.

Is 't dan te verwonderen, dat den *mensch* van Godt doór dit woórd *Adam* of *Adem* be-
duyd is geweest, en dus van zyn besondersté
deel genaemt is, welk te meer bevestigt
word, om dat niet alleen *Adam* maer ook
zyne vrouwe zoo genaemt is geweest, zeg-
gende het H. Schrift cap. V. v. 2. « *Masculum*
« et *feminam* creavit eos, et benedixit illis,
« et vocavit nomen *eorum Adam* in die, quo
« creati sunt. » *Man* en *Vrauwe* heeft hy
geschaepen en heeft zé gebenedyd en heeft
haeren naem ADAM genoemd, op den dag als
sy geschaepen zyn. Ik laet nu daer wat men
moet oordeelen van *Aerd-man*, *ros* enz. Ge-
lyk sommige willen.

33. *Adam* heeft in 't *Paradys* zyne vrouwe
Virago genaemt, dat is *manninne*, om dat sy
van den man was gemaekt. De hebreúwen
geeven aen de eerste vrouwe den naem van
Issa, *Isse* of *Esse*; deéze zyn in onze *Tael*
partikels, die op 't laest van een woórd ge-
steld, een mannelyk woórd in een vrouwelyk
veranderen, gelyk *ptincesse*, *burgeresse* en
in 't latyn *principissa*. Welke voortkoomen
van *prins*, *burger*, *princeps*. *Adam*, met zy-
ne vrouwe naer den val uyt het *Paradys* ge-
dreéven zynde, heeft zyne vrouwe *Heva* ge-
naemd. Schedius pag. 174, zegt *Chavam*, *quid*
ipsa sit mater omnis viventis. Schrieckius be-
weirt, dat *Heva* beteekend *Heve*, *opheéven*, by
voórbeeld des buyks in de bevrugté; maer
als ik doór het woórd *Heva* of *Eva*, welk ik
onderstel den naem van *Eva* geweest te zyn,
verstaen *Even*, gelyk, *Consimilis* *Persimilis*
Aequalis, *Peræqualis* (ziet *Kilianus ad verbum*
Even), dat is zoo veel als *even-mensch*, *Sociâ*.
Zal ik verre van den weg af zyn?

34. Gen. 4. v. 1 leest men : « En *Adam* « heéft zyne huysvrauwe *Heva* bekend , welke « heéft ontfangen en gebaert *Caïn* , zeggende , « ik heb eenen mensch verkregen doór Godt , « *possedi hominem per Deum* , en anderwerve « heéft sy gebaert zynen broeder *Abel* . » Schrieckius loc. cit. zegt ; dat *Caïn* zoo veel is *cha-in* of *gha-in* : dat is *ingrediens* of *invadens* , om dat hy den eersten op d'aerde gekoómen is , of om dat hy synen broeder *Abel* gedoodt heéft. *Abel* volgens den zelve auteur is , *Ab-hel* of *Abf-hel* , welk zegt hy , *Syris* et *Scythis* is *inferior descendens* , *est autem* , voegt hy 'er by , *posterior natu.* , *et alter descendens ab protoplastis*. Flavius Josephus pag. 2. zegt , dat *Caïn* bezitting en *Abel* droefsheyd beduyd. Ziet ook Schedius pag. 175. De uytlegging van Flavius Josephus wegens *Caïn* schynt meer overeen te komen met het H. Schrift , waer *Adam* in de geboorte van *Caïn* zegt : *possedi hominem per Deum*. Ik heb eenen mensch verkreégen of bezeeten doór Godt : wat het woórd *Abel* aengaet , dit beteekent in onze Tael *bekwaem aptus* , *idoneus* . *habilis* , ziet Kilianus verbo *Abel*. Het zelve beteekent ook in onze Tael : *appel* , *pomme*. Welk myn doelwit zeer schoon treft. Dog 't zal imand vreémd schynen , dat ik deéze uytlegging aenneéme , nochtans men zal wel haest ophauden van zig te verwonderen , als men zal gedenken , dat *Adam* en *Heva* doór den appel , het gebod van Godt hebben overtreedén , en nu leedweézig zynde in den naem zelfs van een kind voór oogen te hebben hunnen droevigen val het zelve *Abel* of *Appel* genaemt hebben. Ziet Durondeau prix de l'académie pag. 49 , waer hy onder de aude Hoogduytsche , Vlaemsche

67.
woorden stelt het woord *Abel* voor *appel*,
pomme.

35. Naer de moord van *Abel* doór *Caïn* heeft Adam eenen anderen zoón gewonnen en heeft hem *Seth* genaemd, zeggende gen. 4. v. 25: *Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Caïn*. Godt heeft my een ander zaed gestelt, voor *Abel* welken *Caïn* gedood heeft. Een ider ziet opentlyk, dat het woord *Seth* beteekent *setten* of *stellen* iet in de plaets van iet anders *posuit*: Zoo dat den naem van deezen zoón in onze Tael letterlyk gevonden word, in die beteekenisse en zin die Adam gegeeven heeft. In genesi cap. I. leest men: *dixit vero Deus congregentur aquae, quae sub caelo sunt in locum unum et appareat arida et factum est ita. Et vocavit Deus aridam terram, congregationesque aquarum appellavit Maria*. Godt, word hier gezegt, heeft het *droog* of *aerde* genoemd, en de vergaderingen van wateren *zeeën*. Zyn deéze twee woórden *aerde* en *zeeën* niet eygen om in onze tael de *aerde* doór het *droog* of *dorre*; en de vergaderingen van wateren doór *zeeën* uyt-te-drukken, want *ard, aerd est terra arida*. Ziet Schrieckius in Praefatione pag. 9, en *se, see est mare*. Idem in Originibus pag. 8.

36. Al is't dat ik Schrieckius in veéle zaeken groot agte, nochtans kan ik hem in alles niet volgen, en wel voórnaemen in zyne ethymologie wegens de aude naemen van 't H. Schrift. Immers wat beteekend de overzettinge van het woord *Nachor* als hy zegt: *Scythis est Naich-hor, qui à propinquâ ulterioritate. Thare Schythis, qui ad rupes. — Jacob Scythis i-hag of út Celtis die-hag qui à Sylvâ inferiore Juda Scythis est i-hode, Celtis*

jode, qui ab altitudine, phares Scythis est phar-es, Celtis faer-es qui à navali aqud. Salmon ook Salomon Scythis est S.-Hael-om-hon, qui à deductione vel tractu circum altitudinem etc. etc. Alle deéze en menigvuldige andere zyn in zynen naemlyst geplaetst, welke geene beteekenende (significative) uytleggingen zyn, ja welke niet als met eenen walg kunnen geleézen worden. Ziet ook de Grave tom. 3. pag. 167. (a) Intusschen laeten wy met Goropius Becanus aenmerken, dat men geene opregte of eyge naemen van onze voórvaderen, zoo als sy in haer begin of eygendlyk gegeéven zyn, kan hebben, om dat men niet zeker is of kan zyn, dat de naemen welke men in de H. Schriftuer vind juist de die zyn gelyk sy oorspronkelyk gegeéven zyn. Intusschen niet beter hebbende laeten wy ons handen aen die, welke in den Latynschen text of overzettinge gevonden worden, gelyk hier boven à N° 21 geschiet is.

37. Men leést in 't H. Schrift, dat Noë doór het gebod *Godts* eene *Arke* gebauwt heéft om zig zelve met de zyne, vogelen, beesten enz. tegens de waters van den algemeynen zond-vloed te bewaeren. Deéze *Arke* in 't latyn *Arca* genoemd, word in onze 'Tael overgezet, en beteekent eene *kiste* of plaets, daer men alles inlegt om te bewaeren en te behoeden, welk volkomen past op

(a) « Selon Schrieckius le mot Adam est le même que *Aerdman*, homme crée de terre, *aerde*. Nous nous bornerons à cette exemple, car c'est peut-être le seul, qui offre quelque apparence de conviction. L'auteur marchant au hasard et sans principe a enfanté les étymologies les plus ridicules et a plutôt nui à son sujet, qu'il ne l'a servi.

de *Arke of Schip*, welk *Noë* doór het gebod van Godt gebauwt heeft, op dat hy met zyne familie, beesten, vogelen enz., in de zelve zaude bewaerd en behoed worden tegens de wateren van den algemeynen zondvloed, ziet gen. cap. 6, 7, en 8. Becanus pag. 555 onderzoekende den eygendom van den drank, doór welken *Noë* is dronken geworden toont, dat hy *wijn* genaemt is geweest, en dat de *Hebreeuwen*, *Grieken* en *Latynen* den naem van *wijn* van de inwoonders deézer gewesten ontfangen of ontleend hebben.

De H. Schriftuer spreekende van den *regenboóg*, die Godt aen *Noë* tot een teeken van verzoening met de aerde gestelt heeft zegt: *Arcum meum ponam in nubibus et erit in signum fœderis inter me et inter terram.* « Ik zal mynen *Boóg* stellen in de wolken, « en zal zyn een teeken des verbonds tus- « schien my en tusschen de aerde. » Heeft men preuven noodig om den eygendom van deézen *Boóg* verder met alle omstandigheden in onze Tael goed-te-maeken?

38. Ik gaen dan over tot het bauwen van den Toóren, die de kinderen van *Adam* gebauwt hebben, en welken, om de verwerking van Taelen, die daer doór Godts magt geschied is, den naem van *Babel* bekoómen heeft. — *Babel* beteekent in onze Tael *babbelen*, binnen 's monds spreéken, in 't latyn *muscitare*, *susurrare*, *confuse loqui*. Ziet dict. Kiliiani ad. verba *babel*, *babbelen*, *babbelaers*. Zoekt nu in eene andere Tael, of gy den eygendom en klaerheyd van deéze verwerking van Taelen zoo *klaer*, zoo *eygen*, zoo *bon- dig* en *letterlyk* zult uytgedrukt vinden.

Ik laet dan om kortheyds wil agter het onderzoek van menigvuldige andere woorden, als *Henoch*, *Lamech*, *Noë*, *Eden*, *Paradys*, *Sennaâr Phaleg*, enz., denkende, dat de aengehaelde en uytgeleyde genoech zyn om te doen zien, de *audheyd*, *verheventheyd* en *eygendom* van onze Tael, als ook hoe sy ten uysterste significantif of beteekenende is. Zoo dat men zonder moeyte zal kunnen oórdeelen, welke Tael het naeste is aen de Tael, die *Adam* gesproóken heeft: en verder of Guicciardinus ten onrecht gezegt heeft, « dat onze Tael eene *aude* en *oorspronkelyke* is, hoort Lovens Pratyk, tom. 1. pag. 2., alwaer hy van Guicciardinus verhaelt, zeggende, dat deézen uyt verscheyde andere historie schryvers verzekert, dat het Grieksche veel overeenkoómingen der woorden met onze Tael heeft, dat zekere natie van Mexico in Indien de zelve Tael is spreekende, de welke tot Gendt geplogen word, gelyk ook in eenige gewesten van Asien, waer uyt Guicciardinus besluit: » 'Tout ceci montre, que « c'est une ancienne langue (te weten de Belgische Tael) originelle usitée dès le commencement du monde et encore aujourd'hui de longue étendue. »

39. Men zal zig verwonderen als ik zegge, dat de Tartaren van de Crim of Crimeën de zelve *spraek* hebben, *zedes*, *opzigt* en *houding* van de Nederlanders of Belgen; en nochtans dit bevestigt ons den ambassadeur *Busbeke*, heer van Busbeke by Meenen in Vlaenderen, als hy zegt, dat hy tot Constantinopelen in ambassade zynde op 't eynde van de XVII eeuw, de gelegendheyd gezogt heeft om eenen uyt de Crim ter tafel te ver-

72

zoeken ; en ziet wat hy des wegens verhaelt :

« Il était de haute taille et toute sa phisio-
 « nomie annonçait une simplicité ingénue ,
 « de sorte qu'on l'eut pris pour un Flamand
 « ou Hollandais , cette nation est belliqueuse
 « elle n'a pas de livres , il preposait à tous
 « ses mots l'article tho ou *thé* : il prononçait
 « *bred* , pain , *huys* , maison , *stal* , écurie ,
 « *wingaert* , vignoble , *regen* pluie , *silver ar-*
 « *gent* , korn , blé , *fisch* , poisson , *hooft* , tête ,
 « *oogen* , yeux , *stern* , étoiles , *zon* , soleil ,
 « *maen* , lune , *wagen* , chariot , *appel* , pom-
 « me , *koómen* , venir , *Singen* , chanter. Ziet
 de heer Raepsaet liv. sur l'origine des Belges
 pag. 22, en 23. ziet hem noch pag. 11 ibidem.

40 Laet ons noch doen zien dat onze Tael
 significantif of uytdukkend is uyt de woórd-
 welke sy aen veéle zaeken geéft of volgens
 haeren eygendom toevoegt , by voorbeeld aen
 den *os* , lat. *bos* , als men zegt : den *os brult* ,
 den *stier loeyt* , gal. beugler , lat. *mugire* ; het
schaep bleét , gal. beleut , lat. *balare* , het *peérd*
hunkert , lat. *hinnit* , de *honden bassen huylen* ,
 de *koeyen biesen* , de *leeuwen briesschen*
brullen , de *wolven huylen* , *hurlent* , de *haenen*
kraeyen , de *kiekens pipen* (*pipir*) *haenen ge-*
kraey , *gallicinium* , den haen kraeyende *roept*
kwé-ke-loeren-haentje of *haen*. De mussen *cir-*
pen of *cirken* , de *vorsen* queèken , *coaxare* , de
vincken roepen *vinck* , *vinck* , de *schaepen blei-*
ten , de *hexter* roept *hexter* , de *calcoet* roept
eal cal enz. Den *koekhoek* roept *koekhoek* ,
 den *nagtegael* om dat hy dag en nacht roept.
 Ziet noch Willems aen de Belgen in de aen-
 teekeningen pag. 49.

* * *

 III^{DE} HOOFDSTUK.

Van de noodzaakelykheyd om onze tael wel te leeren.

41. **G**EZIEN hebbende de audheyd, verhevendheyd, rykdom enz. van onze Nederduytsche Moedertael, behoord men over-te-gaen tot de noodzaakelykheyd van de zelve wel te leeren leézen, schryven, spreéken, en verder te zuiveren van alle bastaerd-woórdén, welke in de zelve in zoo groote menigte ingesloópen zyn, gelyk'er reeds in den Woórdén-boek van *Pomey*, gedrukt in 'tjaer 1777, in den appendix meer als 2793 te vinden zyn: ziet ook den Woórdén-schat van L. Meyers. Zedert welken tydt dit getal noch merkelyk aengegroeyt is, dóór die besonderlyk, welke Fransch geleert hebben, en haere Moedertael spreékende van Fransche woórdén Nederduytsche maeken: en dat noch meer te beklaegen is, men vind zelfs in Nederduytsche schryvers zóortgelyke bastaerd-woórdén, dóór welke onze tael niet weynig haeren luyster verliest.

42. Welk ziende eenige iverige mannen als Des Roches, Verpoorten, Ballieu, Terbruggen, P. B. (a) enz. hebben zig toegeleyt om onze zoo overtreffelyke Moedertael tot regels te brengen (b) te zuiveren en de kinders volgens de zelve

(a) Den autheur der *Fondamenten of grond-regels* etc. (P. B.) is Pater De Laet, Brigittient'Hoboken.

(b) Als ik my wel bedenke, ik zien dat *Alvares* en *Verepæus* in de beginzelen der Latynsche tael, deéze regels, dóór het leeren der Latynsche tael ook vóór onze Moedertael gegeeven hebben, is 't niet alle.

te onderwyzen, maer niet ten allen opzigte, want zoohaest de kinderen maer hunne letters kennen en iet of wat kunnen spellen, worden hun Fransche voórschriften gegeéven en de Moedertael word veronagtzaemt. Is 't dan wonder, dat de hedendaegsche jonkheyd; die altyd tot nieuwigheden overhelt, haere Moedertael verwaerloozt en over 't hoofd ziet? In deéze dwaeling word sy noch gestaeft doór dien, dat het latyn in veéle schoólen doór de Fransche tael geleert word. Is dit te dulden in een land welk zoo schoone en overheerlyke tael heéft; en veél meer over-een-komt met de Latynsche als andere; en dus ook meer gemakkelykheyd heéft om het latyn te leeren? Om dit te doen blyken, moet mèn maer enkelyk de schoólboeken met elkanderen vergelyken. Laet hier niet ongemerkt voór-by-gaen, dat de Latynsche en Nederlandsche taelen dry geslagten hebben en de Fransche maer twee. Welk alle wel in aendagt genomen hebbende ziet men zonder bril, dat Des Roches in de Voórrede van zyne Spraekkonst zeer wel zegt: « Men behoeft niet te vraegen, dat de jonk-

ten minsten voór een groot gedeelte: en dit om dat sy in het declineéren en conjugeéren van de Latynsche woórden ook de Nederduytsche in alle trappen en geslachten gevoegt hebben. B. V. declineérende het woórd *mensa*, tafel, zult gy vinden: in nom., de tafel; — in gen., van de tafel; — in dat., aen de tafel; — in acc., de tafel; — in voc., ô tafel; — enz. — Op den zelveen voed vind men de conjugatie in alle numeros en *tempora*. B. V. *amo*, in indicativo præs., ik bemis, gy bemind, hy bemind. In plurali, wy beminnen, etc. In imperfecto, ik beminde, etc. Ziet Ballien, pag. 80-104; ziet ook Ten Kate, 1ste deel, pag. 6, waer hy wegens het declineéren in onze Moedertael een fraye eygenschap toont. Ziet ook Des Roches Spraekkonst, pag. 30-50 en de volgende.

« heyd met het leeren deézer regelen (te
 « weéten van de Nederduytsche tael) eenen
 « tyd zal verliezen die sy nuttelyker aen het
 « latyn of andere taelen zou kunnen besteéden.
 « Wel hoe? zal men zes, zeven, acht jaeren
 « bezig zyn met eene vreémde tael, en die
 « nog somtyds maer ten halven te leeren, en
 « daer zyn leéven lang misschien zeven of
 « acht occasien hebben om die duergekogte
 « weétenschap te doen gelden; en voór de
 « grondige kennis zyn 'er Moedertael, die ons
 « dagelyks te pas komt, zal eenen kleynen
 « tyd ons te kostelyk, en weynige moeyte
 « ons te zwaer dunken? zoo worden wy gelyk
 « aen die grootte reyzigers, die alles weéten
 « wat in *China* of *Groot-Tartarien* te weéten
 « is, en in hun eygen Vaderland vremde-
 « lingen en onkundigen zyn. »

43. Tot verderen luyster van onze Moeder-
 tael is de regelmaetigheyd van de zelve op
 haer eygen gelaeten zoo in 't spellen als in 't
 schryven, als sy volgens haere regels, eygenschap
 en aert gevolgt word wyd uyt de geregelste. Tot
 bewys van dit gezegde, wil ik niet voórbrenge
 dan alleen het geleerd werksken van den Heer
Ballieu voór tytel voerende *Nederduytsche*
Spel- en Spraekkonst, gedrukt tot Antwerpen
 1792; deézen schoólmeester heéft onze Tael op
 de zelve regels gebragt en gesteld gelyk de
 Latynsche *Figueren* en *Grammaticas* en de
 woórdbuyging zoo gemakkelyk en zeker be-
 handeld, dat eenen uytlander zellis op deéze
 wyze onze Tael zeer gemakkelyk zal kunnen
 leeren. Des *Roches* heéft zekerlyk geen
 minderen roem in dit voórwerp verdient als
 hy anno 1761 zyne nieuwe *Nederduytsche*
Spraekkonst heéft in 't licht gebragt en alzo

den grond gelegd op welken andere hem gevolgt hebben, als P. B., Verpoorten, Terbruggen enz. Deézen laesten in zyn eerste deel in de Voórrede aenmerkt, dat het spellen eene alder-noodzaekelykste weétenschap is, in tweederley opzigten : « Ten eerste om dat het eene ge-
 « makkelyke aenleyding geéft om wel te
 « leézen, ten tweede om dat het gegrond-
 « wetten voórstelt om regelmaetig te schry-
 « ven. » Welk hem dede besluyten de ledige oogénblikken *tot nut der jeugd* te besteéden, maer voegt hy 'er by « eene taeck die aen
 « sommige onnoodig zal voórkomen, om dat de
 « iverige meesters Verpoorten, Des Roches
 « en Ballieu daer aen reeds gearbeyd hebben,
 « en dat 'er behalven deéze nog eene Spel-
 « konst van P. B. in 't algemeyn gebezigd
 « word. » maer zegt hy nog meer « *het ge-
 « bruyk dat al om als dwingeland heerscht,*
 « *verplicht alle taelkundigen van tyd tot tyd de
 « grond-regels hunner tael te veranderen.*

44. Is dit waer, dat de Heer Terbruggen gelieft te zeggen, dan kan men nooyt eene goede tael hebben, maer sy zal altyd aen veranderingen onderworpen zyn en blyven; en onze schoone, edele en overheerlyke Tael zal ook aen de lichtveêrdigheyd der Franche gelyk zyn, die altyd veranderd en nooyt vast staet. Maer! met diepe eerbied, derve ik zeggen, dat onze Moedertael gelyk sy nu eenige jaeren herwaerts gebruykt is geweest by de taelkundige geene veranderinge maer wel verbeéteringe noodig heéft. Verbeéteringe, zegge ik, niet naer de hersenschimmen van sommige maer volgens den aert en eygendom der Tael op vaste grond-regels gebauwt; zoo dat sy aen deéze lichveêrdigheyd niet mag bloodstaen. Nochtans de oogblykelyke misslaegen moeten of

ten minsten behoorden verbeterd of uyt den weg geruymt worden : en dit om dat deéze niet uyt lichtveêrdigheyd of gezindheyd voortkoómen, maer uyt den eygendom van de tael en natuerlyken klank van de letters, welke in onze tael zoo als in de Latynsche *alle* moeten uytgesproken en gehoord worden.

Om te zekerder en gemakkelyker dit eynde te treffen, zaude men maer eene goede en algemeyne Nederlandsche spel- spraek- en schryf- konst., B. V. doór een genoótschap met rypen raed en overeenkómste gemaekt mogen hebben. Want veêle geéven verwarring. Aldus zaude noch meer onze Brabandsche Moedertael de bekwaemste en alderbeste zyn tot inleydinge van alle taelen en wel voórnaeme voór de Latynsche, gelyk gezegt is en gelyk ook zeer wel Terbruggen, 2 deel, pag. 23, aenmerkt, zeggende « wy zullen het een en het ander gebruyken *om de jongelingen allengskens tot de studie der Latynsche tael op te leyden* — Des Roches in de Voórrede van zyn Spraek- konst zegt » dat onze Moedertael niet mag verwaerloost worden, zelfs van die de Latynsche tael noodzaekelyk agten, vermits de eene tot eene bekwaeme inleyding der andere dienen kan. Alle taelen hebben onder malkanderen zekere grond-regels gemeyn. Imand die in't vlaemsch weet wat een *substantivum*, een *pronomen* en *verbum* is, en die kan *declinéeren* en *conjugéeren* zal in vier jaeren tyds in het latyn grooteren voortgang doen als andere in zes : deéze waarheyd is zoo zeker, dat ik niet geloof, dat imand de zelve betwisten zal. »

45. Als men het gezegde wel aenmerkt, en nochtans tegen het zelve ingaet, wat zal den

arbeyd van de gemelde Heeren Des Roches ; Verpoorten , Terbruggen enz. wat zullen hunne regels en aenmerkingen over onze Moedertael helpen ? Wat zullen , zegge ik , alle onze gezegdens wegens onze overluysterlyke Moedertael helpen als men de kinders van jongs af in het fransch begint te onderwyzen daer laetende onze Moedertael. Was het dan niet te wenschen , dat men de Fransche tael bewaerde voór die , welke de zelve noodig hadden , en intusschen onze Moedertael volgens de regels leerde , men zaude waerlyk om het latyn te leeren tot het fransch zig niet moeten begeéven , maer men zaude en het fransch en het latyn doór onze Moedertael veél gemakkelyker kunnen leeren , daer en boven om doór het fransch latyn te leeren moet men eerst het fransch kunnen ; en om in het fransch volgens de regels onderrigt te worden moet men zonder twyfel veél meer arbeyd en moeyte doen als om onze Moedertael of latyn zelfs op gelyken voet te leeren ; gevolglyk moet een ider overtuygt zyn , dat het fransch in dit geval onnoodig is. — Als men in de gelegentheyd is van het fransch te moeten weéten ; dit zal eenen brabantischen student , doór de Latynsche en zyne Moedertael met halven arbeyd leeren , voór de rest kan het zelve in de schoólen of by meesters , gelyk voórtyds geploógen is geweést , geleert worden , uyt welk alle zonneklaer volgt , dat het fransch in ons land onnoodig is , ja zelfs eene dwaesheyd of ten minsten eene onnuttigheyd , uyt het fransch of doór het fransch latyn te leeren. Men zal zeggen dat men met het fransch eerst te leeren twee taelen leert : ik antwoord , dat men in zulk geval zyne

eyge Moedertael ook niet leert , maer veragt: is dit redelyk ? Voegt hier by dat men met eerst onze Moedertael wel-te-leeren , het latyn , (ook het fransch) met halve moeyte zal leeren. En dus ook twee of dry taelen met weynigen arbeyd bezitten. Ziet hier boven N° 42. en bemerk wel , dat men vóórtyds , 6 , 7 en meer jaeren gebruykte om het latyn te leeren , en dat men alsdan het zelve nog niet gansch bezat. Zal men om het fransch te leeren veél minderen tyd noodig hebben ? en nochtans men leert heden het fransch , latyn en mogelyk oek het nederduytisch op den zelve tyd. Doch is het mogelyk de jonckheyd met vrugt te onderrigten in alles , het geéne men hedendaegs hun vóórlegt ? of de zelve moet heden veél grooter , verheévender , en kloekker van geest , verstand en memorie zyn , als wy in onze jonckheyd geweést hebben.

46. A N° 26 gezien hebbende , dat onze Tael zoo significatif is , aenmerkt met aendagtigheyd of 'er onder alle by ons in gebruyk zynde taelen eene is , die zinryker , en klaerder is , of meer eenledige woórden heéft als de onze ? is 'er eene tael , die de vermindrende woórden (*diminutiva*) zoo talryk en zoo schoon bezit als de onze , gelyk ook haere overheerlyke trappen van vergelyking ? Hoe is 't dan mogelyk , dat men tot heden toe onze Tael zoo veronagtzaemd , en in haere plaats de Fransche stelt. Waerom word de zelve , nu reeds doór zoo veéle school-meesters op regels gebragt , vóórby gegaen ? en zyn 'er eenige feylen of mis-slaegen ingesloópen , waerom worden die niet uyt den weg geruymt , om de zelve zuyper vóórte-

dienen , terwylen sy aen geene merkelyke veranderingen onderworpen is , gelyk de Fransche, in welke den spel-spreek en schryf-trand geduërig verandert , en nochtans deëze word gëeerd , voorgesteld en met groote moeyte en iver geleert , en de onze veronachtzaemt.

47. De verheéventheyd van onze Moedertael blinkt ook hier in uyt , dat men in de zelve de uytheémsche woórden van andere taelen zeer beteekenende kan overbrengen , en dit om dat in haer de welluydendheyd dult dat men veële woórden kan zamenstellen van twee ja zelfs van meer zelfsstandige naem-woórden , welk haer , om zoo te spreken , als eygen is. B. V. :

<i>Fransche woórden.</i>	<i>Nederduytsche woórden.</i>
Réquisition.	Dwang-verzoek.
Contribution.	Last-schatting.
Conscription militaire.	Krygsomschryving.
Quote part.	Aendeel.
Gouvernement de terreur.	Schrik-bewind.
Régne de guerre.	Krygs-ryk.
Etat de siège.	Beleg-stand.
Préfet.	Land-voogd.
Commissaire de guerre.	Krygs-zorger.
Commissaire de police.	Tucht-zorger.
Général en chef.	Opper-bevelhebber.
Général de division.	Verdeylings-oversten.
Général de brigade.	Afdeyling-oversten.
Senateur.	Raeds-heer.
Garde d'honneur.	Eerwacht , eer-wachter.
Garnisair.	Dwang-bezetter.
Contrainte.	Dwang-middel.
Douanier.	Tollenaer.

48. Niet tegenstaende de schoonheyd en overheerlykheyd van onze Tael , zyn nochtans in de zelve en meer misschien als in andere

grootte klippen, welk zouden moeten vermeyd worden, als onder andere eene is het wan-gebruyk der uytheémsche of bastaerd-woórd- en, by de Latynen *Barbarismus*, dat is *ontael*; de andere het zóndigen tegen de letterkonstige regelen, by de zelve *Sælocismus*, het welk men met den naem van *wanspraek* in 't duytsch zauden mogen doopen. Twee gebreéken daer van meest alle taelen eene dappere inbreuk en krak in haeren luyster leyden. Ziet de Voórrede van den Woórd- en -schat dóór *L. Meyers*. Deéze twee klippen zullen in onze Tael niet vermeyd worden als dóór dapperen iver, van de schoól-meesters en overgrootte moeyte van de leerlingen. Welk nochtans niet genoeg is, zoo lang het gemeyn en ongeleerd volck in hunne blindheyd en barbaersche manieren van spreéken zig niet veranderdt en beétert. — Dit voórby gaende laet ons luysteren na de lessen van den aenstonds gemelden autheur als hy op de gezegde plaetz, wederleggende het gevoelen van zulke, die denken het boven gestelde onmogelyk te zyn, antwoórd: « Zoo veéle uytheémsche woórd- en krachtelyk « overgezet, zoo veéle konstwoórd- en nauw- « keuriglyk vertaaldt, zyn 't overmachtig de « aller weérbarstighste ghemoederen 't over- « tuigen. Vrankryk, Italien, Spagnien slooven « 't mergh hunner herssenen uit, om hunne « taelen, die te gelyk met hunne nekken, on- « der het ondraaghelyk juk der Roomsche « slavernye hebben moeten bukken, te be- « schaaven; en gelyk de beér zyne jonghen « met lekken, eene bekoórelyke gestalte en « sierlykheyd by te zetten: en wy Néeder- « landeren, die in kunde van letteren en « wapenen niemandt toegheéven zullen onze « Moedertael, welke wy ten koste van zo veét

« bloedts , manmoedighlyk in alloude tyden
 « vergoóten , benevens vryheid voór de in-
 « breuk der wereldt - dwingende Romeinen ,
 « ongekrenkt verdaadighthebben , nu teéghen-
 « woórdiglyk , lafhartig , en met de armen
 « over elkanderen , van uitlandighe niet alleen
 « laten bezoetelen , maer zo verre van het
 « roemruchtigh spoór van onzer manhafter
 « voór-ouderen helden - deugdt vervallen ,
 « dat'er onder ons ghevonden zullen worden ,
 « welke ze , daar zyze schoon zy schuldig
 « waare , behoorden te ontschuldigen , met
 « de smette van onvolmaaktheid te brand-
 « merken , zullen onderstaen » Wie dan
 onze Tael van bastaerd-woórden wilt gezuy-
 vert zien , of beter de bastaerd-woorden in
 goed nederduytsch gebragt , dat hy zynen
Woórdenschat na leeze ; gelyk ook den Ap-
 pendix vocabulorum Forensium by Pomey enz.

IV DE HOOFDSTUK.

Van eenige klippen of feylen die in onze Tael ingesloopen zyn, en hoe sy moeten verbeterd worden, met de rede waerom.

49. **T**is myn inzicht niet eene nieuwe Nederduytsche Spel- en Spraek-konst te maeken gelyk de agtbaere heeren Ballieu, Terbruggen en andere tot groot nut en voordeel van onze Nederduytsche Tael gedaen hebben; waerom ik my ook aen hunne leer-lessen, regels, bemerkingen zeer geërne onderwerpe. Doch om dat 'er weynige zaeken zyn, of sy kunnen wel eenige verbeteringe onderstaen, zoo dunkt my het zelve met onze Moedertaal ook geschikt te zyn, in welke volgens myn begryp ook eenige feylen ingesloopen zyn, niet zoo zeer doór de Tael, als doór die, welke de tael behandeld hebben, als ook doór de onkunde van ons, Nederlanders, die zonder agtinge van onze Tael de zelve gebryken zonder te letten of men wel of kwaelyk spreékt. — Immers het is een ider bewust, dat in onze Tael, alle de letters, gelyk sy geschreeven worden, kunnen en moeten uytgesproóken worden, even gelyk in het latyn, welk eenen overheerlyken luyster en glans aen onze tael geéft. Uyt deéze aenmerkinge schynt te volgen, dat men in menigvuldige, om niet te zeggen in alle woorden-boeken en Nederduytsche schryvers, eenen grooten misslag of feyl vind, als sy de distong *au* en *ou* voór den zelve klank hielden, en willen doen doórgaen, daer ik ver-

meyn 'er een groot onderscheyd tusschen de zelve te zyn ; want de *au* heeft natuerlyk den klank als eene *u* waer by men de *a* kan onderscheyden als in *Paus* en *pauw*, *Paulus* enz. maer de *ou* heeft eenen in - een - gesmolten klank als *oe* (ziet Terbruggen, 1 deel pag. 28), gelyk in 't fransch *pour* enz., en by ons als *oe* als in *doen*, *boer*, *noen*, *schoen*. Dit myn gepeys schynt hier doór gestaeft te worden, dat als men den klank van eenige letters of letter in andere taelen klaer kent, men uyt den zelve den klank van de zelve in andere taelen kan ontdekken. Nu de *ou* klinkt in 't fransch als in onze Tael de *oe* gevolglyk kan de *ou* den zelve klank van de *au* niet hebben.

50. By gevolg kan ik niet stemmen met *Des Roches* (of andere die hem gevolgt of voorgaen hebben) als hy in zyne *Spraekkonst* pag. 3 en 4 zegt, dat de *au* en *ou*, den zelve klank hebben, aengezien, de *au*, gelyk ik reeds aenmerkt heb, in 't fransch byna alsoe *o* klinkt en de *ou* als in onze Tael de *oe*. Op den zelve voet in 't grieksch hebben sy den zelve klank als te zien is in *avra aura* en *ovrov urina*, waer de *av* als in *paus* en de *ov* als in *doen* worden uytgesprooken. Ziet *abregé de la langue grecque* pag. 5. Het zelve is in de Hoogduytsche tael, met welke de onze zonder tegenspreken groote gemeenschap heeft, en in welke men de *au* en niet de *ou* ten zy zeer zelden gebruykt en niet schryft *vrouw* met eene *ou* maer *vrauw* met eene *au* enz. Ziet den *dictionarium van VVagner* ad verba *uxor*, *fido*, *adifico* enz. Ziet verder by hem den *Indicem Germanico-latinum in fine ad litteram au*. Bemerkt hier ook, dat de *au* in 't latyn gelyk in onze tael klinkt, en de

ou in 't latyn niet gevonden word , ziet de be-
ginzelen van de Latynsche tael doór *Verepæus*
pag. VI , waer staet : « de *ou* word hier niet
« gerekent , om dat sy nergens in 't latyn
« word geschreéven , want de oude Romynen
« plagten de vocalis *u* altyd uyt-te-spreéken
« *ou* gelyk nog de Spagnaerds , Italiaenen ,
« en Hoogduytsche doen. » Daerom komt
ook de *ou* in onze Tael niet te pas , maer
dient uytgelaeten te worden , om dat alle
woórden , die doór veéle met eene *ou* ge-
schreéven worden , doór de *au* kunnen her-
plaets worden en ten zelven tyd hunnen na-
tuerlyken klank behauden , en dit te meer ,
om dat men in alle de woórden , die met
eene *ou* geschreéven worden , altyd nochtans
den klank van eene *a* hoort , gelyk in *pau* ,
trauw , *berauw* , *rauw* , enz. Al was het dat
deéze en andere woórden met eene *ou* ge-
schreéven waeren. By gevolg zeg ik noch
eens , dat de *ou* in onze Tael niet noodig is ,
als om de woórden uyt andere taelen en de
eyge woórden over-te-schryven zoo gelyk sy
daer gespelt worden. Ik beken zelfs ook in
de gewoonte geweést te zyn van de *au* en *ou*
onverschillig te gebruyken , doch zien heden
mynen misslag.

Maer imand zal zeggen , waerom men he-
den zaude veranderen om de *au* in plaetz
van de *ou* te gebruyken ? Ik oórdeel het ee-
ne groote eer te zyn zynen misslag te ver-
beéteren als men hem kent en herkent , en
doór de rede over-tuygt is. De Franschen
veranderen zoo dikwils hunne spelkonst son-
der zoo veéle redens , gelyk sy noch onlangs
gedaen hebben met *ai* in plaets van de *oi* te
schryven of te gebruyken. Dus zal het ons
tot geene oneer noch schande strekken , als

wy de *au* voór de *ou* herplætzten , om de re-
dens hier bygebragt enz.

51. In de laeste Spraekkonst van den vermaerden schoólmeeſter J. A. Terbruggen leéſt men , dat 'er behalven de woórden *autaer* , *dauw* , *lauwer* , *paus* en *pauw* , geene andere te vinden zyn , die met *au* geſchreéven worden , als eyge naemen , gelyk *Augustinus* , *Claudius* , *Paulus* enz. Maer hoe is 't mogelyk zulk te konnen melden , daer ik reeds getoont hebbe , dat 'er overvloediger meer reeds met *au* geſchreéven gevonden worden. In de Spraekkonst van *Des Roches* worden 'er zoo veél noch niet gevonden; maer in zynen *Woórdboek* vind men de volgende : *autaer* , *blauw* ; *dauw* , *flauw* , *grauw* , *gauw* , *kauw* , *kauwen* of *knauwen* , *klauw* , *krauw* , *krauwagie* , *laurier* , *lauw* , *nauw* , *paus* , *pauw* , *rauw* , *snauw* zeker ſchip enz. Wat moet hier uyt beſloóten worden , als dat men ſchryft gelyk men wilt zonder genoegzaeme rede of onderzoek. Ik haude my dus aen myn gezegde , dat de *ou* in onze Tael niet noodig is , niet tegenſtaende het aud gebruyk , welk voór eenen mislag moet aenzien worden ; want men niet magtig is , om de woórden die men met *ou* ſchryft uytteſpreéken , zonder dat men den klank van eene *a* hooren zal , welk een overtuygende teeken zyn moet , dat de *au* in onze Tael en niet de *ou* , moet gebruykt worden.

52. Een ander misbruyk in onze Tael vinde ik by veéle ſchryvers wegens de aspiratie *h* , welke van veéle agtergelaeten word , daer *sy* nochtans noodzaekelyk zaude moeten geſtelt zyn. Om dit punt klaer onder d'oog te brengen moet men niet anders doen als het woórd *hen*

(waer tegen het meest gemist word) met het geéne 'er op volgt, wel aenmerken, en bevind men, dat dit woórd een bestaende en beteekende woórd is, by voórbeeld *knauwen*, men moet schryven *her-knauwen*, Om dat alsdan het woórd *her* beteekend *wederom*; welk zoo veel te zeggen is als *wederom knauwen*. Ziet hier den schat der Nederduytsche wortelwoórdén dóór Madame Joanna *Corleva* noch gemeld, op het woórd *her* waer sy zegt « *her* een woórd lid, beduydende zoo veel als « *weder, wederom*, gelyk in 't fransch *re. Re*, « *particule, qui signifie, ou marque un action,* « *qui se fait une seconde fois, comme refaire*, « *etc.* » Hier op geélt sy voór voórbeeld hét woórd *her bakken* met nog 129 zoórtgelyke, welke daer te zien zyn, en onder welke men ook het woórd, *herinneren* leést: welk zy in 't fransch vertaelt zeggende *faire ressouvenir*; het zelve is van *herkennen*, enz. geheel anders is 't gelegen met de woórdén *ervaeren*, *erlungen* verkrygen, *ergeren*, enz. in welke de er geene bezondere beteekenisse heéft en maer een woórd uytmaekt.

53. Iet, waer in onze Moedertael meer als de Fransche aen de Latynsche tael gelyk is, zyn de *geslachten* of *genera*, dewyl de onze gelyk ook de Latynsche dusdanige *dry* heéft en de Fransche maer twee: deéze noemt men het *mannelyk* (of *genus masculinum*), het *vrouwelyk* (of *fæmininum*), en het *onzydig* (of *neutrum*). Men kent deéze geslachten als men voór 't eenvoudig van een zelfsstandig woórd stelt de ledekens *den, de, het*, (in 't latyn *hic, hæc, hoc*), want *den* is 't teeken van 't *mannelyk*, *de* van 't *vrouwelyk*, en *het* van 't *onzydig*, zoo dat *koning*, *boek* van het *mannelyk*, *dogter*,

*kamer van het vrouwelyk, kind en huys van het onzydig zyn, om dat men moet zeggen, den koning, den boek, de dogter, de kamer, het huys, het kind: en niet de boek, het dogter, den huys, enz. Ziet Ballieu, pagie 74, 75, 79, 1° deel; welken hier ter gemelde plaets vraegt of het noodig is, dat men weet van wat geslacht eenig zelfstandig woórd is? en antwoord: « zekkerlyk ja, op dat het byvoeglyk voórnaem, of « deelwoórd in het zelve gestelt worde, waer « tegen tot schande van onze Tael hedendaegs « van veële zeer bottelyk gemist word, ge- « bruykende dikwils het onzydig voór het « mannelyk, en't vrouwelyk ook zelfs voór « het meervaudig, als in plaets van te zeggen: « eenen veragten man, eene schoone vrouwe, « daer zyn myne pennen, zeggen sy, een veragt « man, een schoon vrouw, daer zyn myn pennen « enz. » Ziet hier ook Des Roches *Spraekkonst* pag. 23, 27, waer hy handelt van de artikels, welke in onze Tael moeten dienen, om te onderscheyden de geslachten, getallen en gevallen by de substantiva of zelfstandige woórden, by voórbeeld *den mond, de waerheyd, het vermaek, de huizen, des hemels*; zyn de woórdekens, *den, de, het, de, des*, artikels. Sy onderscheyden het geslacht, nadien sy doen zien, dat *mond* mannelyk, *waerheyd* vrouwelyk, *vermaek* onzydig is. Sy onderscheyden het getal, want sy toonen, dat *huizen* in't meervaudig of plurali staet, sy onderscheyden ook het geval, met aen-te-wyzen dat het woórd *hemels* in genitivo staet. Ziet hem noch verder pag. 23 van de geslachten.*

54. Ballieu 1° deel, pag. 80, noemt de zes naem-vallen den *noemer*, den *teelder*, den *geéver*, den *aenklaeger*, den *roeper* en den *neémer*. In't latyn worden sy genoemt den

nominativus, *genitivus*, *dativus*; *accusativus*, *vocativus*, *ablativus*, welke alle in 'onze Tael doór de ledeken *den*, *de*, *het*, enz. onderscheyden worden: *den man*, *van den man*, *den den man*, *den man*, *ó man*, *van den man*, enz. Maer hier dient opgelet, dat als wanneer men den *nominativus* en *accusativus* in een en den zelve zin gelyk vindende, de zelve kan onderscheyden met te vraegen *wie* en *wat*; het geéne dat past op *wie* is den *nominativus*, en dat past op *wat* den *accusativus*, gelyk als men zegt: *Godt heeft den mensch geschaepen*, *maer den mensch heeft Godt verlaeten*. Waer in het eerste lid *den mensch* staet in *accusativo*, óm dat men vraegende *wat* heeft *Godt* geschaepen, de antwoord is *den mensch*; en in het tweede lid staet hy in *nominativo* om dat men vraegende *wie* heeft *Godt* verlaeten, men moet antwoórden *den mensch*.

Deéze aenmerkinge dient om de die te wederleggen, welke willen, dat men in *nominativo* moet zeggen *de man* en niet *den man*, om onderscheyd te hebben tusschen den *nominativus* en *accusativus*, welken gelyk sy zeggen doór *den man* kan gekent worden. Ziet Terbruggen, 2° deel, pag 23, 24, 25. Maer deéze ydele en ongereymde rede of aenmerkinge dient uytgelachen te worden, want de zelfstandige woorden in 't vrouwelyk en onzydig geslacht, zyn ook in *nominativo* en *accusativo* aen elkanderen gelyk en moeten ook, gelyk aenstonds gezegt is, doór *wie* en *wat* onderscheyden worden, zoo als in 't latyn de neutra of onzydige, *damnum*; *schannum* etc. hebben in *nominativo* en *accusativo* *damnum*, *schannum*; gevolgelyk is het eenen groven mislag of dwaeling in *nominativo* van het mannelyk geslacht *de* voór *den* te ge-

bruyken. Ziet Des Roches over de declinatie à pag 30 , ziet ook *regels* over de *rymkonst* , pag. 101 , en hoe men de *geslachten* zalkonnen kennen en onderscheyden , gebruykt de *regels* by Ballieu , byvoegsel à pag. 32 , item Des Roches , pag. 29 , en Terbruggen , 2e deel , à pag. 8. Alle deéze schryvers komen hier in over een , dat men voór het mannelyk den artikel *den* , voór het vrouwelyk *de* , en het onzydig *het* moet stellen. Dus weét ik niet , waerom de Hollanders en eenige andere nieuwe geziende die hun willen naervolgen , voór het mannelyk in nominativo niet den artikel *den* maer *de* willen gebruyken.

55. Bemerkinge wegens den imperativus of gebiedenden tyd , en wel voórnaemen wat men moet oórdeelen van den tweeden persoon , of men moet zeggen en schryven *leer* zonder *t* of *leert* met eene *t*. Als ik met aendagt overweége Simon Verepæus , reeds over zoo veéle jaeren in onze Nederlanden gebruykt , gelyk - vormig aen de audheyd , zien ik dat hy in de eerste beginzelen om de Latynsche tael te leeren , den gemelden gebiedenden tyd in alle de conjugatien stelt met eene *t* gelyk *amo* in imperativo *ama bemint gy* , *doceo* in imperativo *doce leert gy* , *lege leest gy* , *audi hoort gy* enz. en nergens vindt men *bemin* enz. zonder *t* en dit gebruyk is hier van over veéle jaeren in een algemeyn gebruyk welk overtuygende te zien is in de speélen van sinnen , welke tot Antwerpen in het jaer 1561 hebben plaets gehad. Des Roches begint te waggelen en schryft ook pag. 28 schryft , maer pag. 64 en 5 heéft hy *schreeuw* of *schreeuwt* , *maek* of *maekt*. Zonder nochtans reden te geéven waerom hy in d'een de *t* ge-

bruykt en in d'ander agterlaet. Ziet ook Ballieu eersten deel 105, waer gy in den gezegden gebiedenden tyd ook zult vinden zonder en met eene *t*, als *leer* of *leerd*, *blusch* of *bluscht*, *prys*, of *pryst*. En dit ook zonder rede, hoe onredelyk deéze veranderinge is blykt hier uyt, dat doór deéze veéle dobbelzinnige woórden gevormt worden, als reéds te zien is in de gemelde *leer* en *prys* enz. want *leer* beteekent ook *schala*, *instructio*, *corium*, *prys*, *pretium*, *bravium*, *laus* enz. Welk geene plaets heeft als sy met eene *t* geschreeven worden.

56. Den geleerden heer Terbruggen Nederduytsche Spraekkonst 1 deel à pag. 56 gebruykt ook den imperativus of gebiedenden tyd met eene *t* als hy zegt: *noemt*, *geéft*, *toont*, enz. De Heer *Klincko* in zyne zedelyke Denk-beélden, geplætst in den Almanach van 't jaer 1816 pag. 53, gebruykt ook gestadig de *t* in den gebiedenden tyd en zegt, *vaders weést de leyds mannen uwer kinderen*, *bedwingt hun*, *onderwerpt*, *aenschouwt*, *vlugt* enz. Van Myin pag. 56 loc. cit. laet de *t* agter en zegt: *beéf dan*, *wcen over my* enz. M. J. Vander Maesen, in den Almanach van 't jaer 1818, drukt zig uyt als volgt:

Slaep, myn zoóntje, sluyt uwe oogjes enz.

Als men de gezegde Almanachen der jaeren 1816 en 18. doórléést, vindt men dat de geletterde heeren van het Antwerpsch Taelen Dicht-kundig Genoótschap wisselvallig nu de *t* in den gebiedenden tyd gebruyken nu wederom agterlaeten; aen wie moet men zich hauden? aen wie zich gedraegen! was het dan niet te wenschen, dat deéze geleerde

91

Heeren van het Genoótschap, dewyl het zelve is ingericht tot de letterkunde en verbeteringe van onze Nederdúytsche Tael, onder elkanderen eerst beraemde en besloten, of de *t* in den imperativus behoorde gebruykt te worden of niet; intusschen ik haude my aen 't gebruyk der zelve om redens hier boven aengehaelt. 'T was ook te wenschen, dat de gemelde Heeren met goede en bondige redens, de misbruyken in onze Tael ingesloópen, aentoonden om de zelve te verbeteren, dit zoude eenen heylzaemen indruk geéven op de gemoederen en eenen iver om de zelve wel te leeren, eer dat men overgaet om eene andere te leeren, want men zal bevinden, dat men met onze Tael aldus volgens de regels wel geleert te hebben ook de regels en gronden van alle taelen geleert heeft.

A 57. Tot den luyster en volmaektheyd van eene tael dient ook de rymkonst, want deéze wel het meeste en 't hoogste in alle taelen ook van de alderaudste tyden gaegt en geëert is geweest; immers waerom is het, dat Homerus, Hesiodus, Orpheus, Calimachus, Aratus, Nicander, Theocritus, Dionysius, Coluthus en andere by de Grieken zoo groote eer en agtinge bekomen hebben, was het niet om de rymkonst? en is de H. Schriftuer zelfs voór een gedeelte niet in versen beschreéven? wat is het boek der Gezangen, de psalmen van David, enz. anders als liedekens op versen gestelt? niet miander zyn Virgilius, Ovidius, Horatius by de Latynen en zommige andere natien om hunne schoone rymen of versen in agtinge. By de Franschen zyn N. Boileau-Despreaux en Voltaire hunne afgoden. Wat

nu de rym-konst in onze Moedertael belangt, deéze is veéle eeuwen zeer gebrekkelyk geweest, zelfs tot de XVI eeuw, als blykt uyt de speélen van sinnen, welke als dan tot Antwerpen en elders hebben plaets gehad. Ziet die van Antwerpen gedrukt a°. 1562. Verder zegge ik met den autheur van de regels der Nederduytsche rym-konst pag. 3. « Om nu te « komen, zegt hy, tot de Nederduytsche « rymkonst, zoo mag ik zeggen, dat het « te vergeéfs is, dat men nae des zelfs oors- « prong zoeken: want uyt het voórgaende « blykt, dat deéze konst zoo oud moet zyn « als onze Taele, de welke vry ouder is dan « veéle zig inbeelden, (a) die meynen, dat sy « komt van het hoogduytsch, om dat deéze « twee taelen veéle woorden en besonderlyk « grond woorden of *substantiva* en *verba* van « eene syllabe gelyk hebben of maer weynig « verschillende. » Al is 't dan, dat in de oude tyden de rymkonst in onze Moedertael gebrekkig geweest is, nochtans schynt ze heden tot eenen zekeren trap van volmaektheyd gekomen te zyn, als blykt uyt de werken van *Cats*, *Hooft*, *Vondel*, *Moons*, *Pooters* enz. Het is myn inzicht niet deéze stoff in 't lanck en breed te verhandelen, die hier van meer begeêrig is, dat hy de gemelde rymkonst in hande neme, hy zal daer, zoo ik meyn, zyn genoegen vinden.

(a) Gelyk hier boven getoont is en verder ook blykt uyt de Druiden, die hunne lessen mondelings gaven, en hun ne discipelen deden van buyten leeren een zoo groot getal van versen, dat eenige van hun 20 jaeren genoodzaekt waeren doór-te-brengen om de zelve te bezitten, gelyk Cæsar dit getuygt. Ziet de *Grave Champs Élysées*, tom. 1, pag. 27.

B 57. Nochtans om te kennen waer aen men zien kan , welke goede en welke slegte versen zyn , wil ik uyt den gemelden autheur zyne regels hier plaetzen : « Goede veersen , « zegt hy pag. 13 , noeme ik waer in alles « waergenomen word , dat in die van Jacob « Cats te vinden is , te weten.

1° Ongekrenkten zin in het geheel gedicht.

2° Accent van idere syllabe gebruykt gelyk in prosa.

3° Getal van voeten ordentelyk in alle veersen en couplets.

4° Stilstand ofte snydinge in het midden der lange veersen.

5° Het eynde ordentelyk in korte of lange syllaben.

« Deéze dry leste conditien , zegt hy verder , « observeren de Fransche poëten nu stiptelyk , « maer aen de twee eerste schort het hen « voór het meeste deel , en besonder aen « den accent , want lange syllaben maeken « sy kort , en korte maeken sy lang ; kort « om sy en weten die niet te scanderen , « dat is op de proef te zetten. »

58. 'T is myn inzicht niet de konst van rymen hier in haer volle daglicht te brengen , wie dit begeêrt kan den auteur van de regels der rymkonst aenstonds gemeld te raede gaen. Ik heb deéze stof maer aengeraekt , en de regels , die in de rymkonst moeten onderhouden worden , hier geplaetst , op dat een igelyk zaude kunnen zien of kennen , welke goede en welke onvolmaekte versen zyn , en hoe en waer in sy tegen de regels der zelve aenstooten. Ik wil in 't bijzonder hier niemand oordeelen of veragten ; maer derve in 't algemeyn zeggen , dat 'er veële werken gemaekt

zyn , welke niet als met groote moeyte kunnen vloeyende geleézen , en zonder bezondere oplettentheyd en studie verstaen worden , en dit veélwégs doór het invoegen van uytheém-sche of verauderde woórden , welke van wynige gekent zyn. Tot preuve stel ik onder andere eenige versen (ik schryf *versen* en laet *veërsen* (a) aen andere) welke ik leéze in de aenspraek tot de Belgen doór de Heer Willems bladz. 20 enz. , zonder nochtans den autheur te laeken , te mispryzen of te lasteren :

- « O Belgen ! uw geluk is aen die tael verbonden.
- « Slaet uw *gesichtrol* op : waer gy uw recht geschonden ,
- « Uw heyl vertreeden vind , de land-spraek *vind ge' er by*
- « En haer verdelging steéds het doel der dwinglandy.

En pagie 12 , leést men als volgt :

Voeten

- 6 « Uyt edel Belgen bloed sints kort herboóren zyt
- 5 1/2 « Uw tedre Moeder is om (uw) geluk verblyd.
- 6 1/2 « Zoo hoópt ook , nuyt' hoofd beurt uyt verdriet en lyden
- 7 « In uwe trekken die der Vaden te onderscheyden.

Pagie 26.

- « Dan zal onz' nyverheyd een' overvloedig' oogst
- « Voór deugd inzamelen en aen het dankbaer kroost ,
- « Een onwaerdeerbaer pand van glorie overlaeten ;
- « Dan prykt ons Vaderland weér in dén rang der staeten.

Nochtans geenén Nederlander kan zonder aendoening leézen den *Mercure d' Auvers* van 't jaer 1819 , n° 32 , 34 en 53 , om de bemerkingen over het werksken van de Heer Willems , in welke hy deézen Heer al uytlachende , begekkende en bespottende schynt te willen wederleggen , en dit volgens myn oórdeel zonder bondige redens , ja ook met onwaere

(a) Om dat veërs in onze Nederduytsche Tael , *eene jonge koë* beteekend.

gezegdens als onder andere in den N. ⁹⁵ 32.
pag. 4, alwaer hy ons wilt doen gelooven, dat
de Fransche tael langen tyd aen de Belgen
eygen is « et comme la langue Française est
« depuis long-tems propre aux Belges! »
Wat ongereymdheyd!! op deéze gemelde
plaetz verheft hy de Fransche poësie boven
al: maer waert dat den autheur van dit
stukje geleézen had de bemerkingen wegens
de Nederduytsche rymkonst, gedrukt 't Ant-
werpen by Hub. Bincken in 't jaer 1773 pag.
13 en 14, waer de regels van de rymkonst ge-
geéven worden, ziet hier boven N° 57., en
sprekende van de Fransche versen zegt.
« Deéze dry leste conditien observeren de
« Fransche poëten nu stiptelyk, maer aen
« de twee eerste schort het hen voór het
« meesten deel, en bezonder aen den *accent*,
« want lange syllaben maeken sy kort en
« korte maeken sy lang: kort om, sy en
« weten die noch niet te scanderen dat is op
« de proef te zetten » een wynig leeger zegt
hy het volgende « maer als ik overpeyze,
« hoe veél honderde Fransche veersen dat
« Jacob Cats gemaekt heéft zonder te re-
« kenen de menigvuldige gerymde Fransche
« spreekwoórden, en dat 'er onder deéze zoo
« weynige goede couplets, ja zoo weynige
« paeren zyn, daer niets aen hapert, dan
« zoude ik wel beginnen te twyffelen, of
« het voór menschen doenlyk is, een geheel
« gedicht te maeken in goede fransche Veër-
« sen. » Als de Franschen dit zullen leézen
zullen zy ongetwyfelt, den autheur van deéze
rymkonst, met alle scheld-woórden, verag-
ting en verfoeying bejegenen, op den zelve
voet, gelyk sy noch onlangs gedaen hebben
in den *Mercur de Anvers* 1821 N° 138, alwaer

men onder andere leest « d'autres écrivains
 « nationaux aussi impartiaux que les premiers
 « se plaisent aussi à attaquer les règles dra-
 « matiques , employées par les bons auteurs
 « de tous les pays. *Ces aristarques nouveaux,*
 « *disciples aveugles du style romantique , bouf-*
 « *fis d'orgueil de leurs propres productions et*
 « *pleins de mépris pour l'autorité des grands*
 « *maîtres de l'art , se croient nouveaux légis-*
 « *lateurs en littérature , et appelés à opérer*
 « *dans les lettres d'heureuses révolutions. Il est*
 « *pitoyable d'entendre leurs argumens , rien*
 « *n'approche plus de la déraison que leurs*
 « *nouvelles poétiques. »* Vind men in deezē
 gezegdens iet anders als eene verzamelingē
 van scheld-woorden tegen de Nederlanders
 en hunne Tael , en in welke men zonder
 bril kan zien den hoogmoed der Franschen
 tegen de Belgen en hunne Tael ; mogelyk om
 dat sy beginnen te zien , dat de Fransche
 tael in ons land in slaep begint gewiegt te
 worden , en dat de Nederduytsche wakker
 word. Het is wel waer , dat het eene inge-
 boórentheyd is by alle natien hunne eyge
 tael groot te agten en ze te verheffen ; maer
 dit dient doór redens en preuven gedaen te
 worden , en niet doór de verdedigers uyt-te-
 lachen , te verfoeyen of belachelyk te maeken ;
 dat is onverdraegelyk !! maer doen dit de
 Fransche of fransch-gezinden ook ? verdedi-
 gen sy zig doór gezonde redens en bewyzen
 zonder andere te veragten, uyt-te-schellen enz.?
 Om dit te kunnen zien heb ik niet anders
 noodig als het geéne hier aenstonds gezegt is
 en de redeneeringen geplaetst in den *Mercur*
d'Anvers in 't jaer 1819. N° 32-34-51 , en in
 't jaer 1821 , 18 mey 12. 138. leest ze , ziet
 ze , en oordeeld.

59. Ik leéze in den *Mercuré d'Anvers* 10 sept. 1818 N° 253, Welmeenenden raad van *een* Hollander aen den heer *O* etc. zynde eene aenwakkeringe aen de Nederlanders om de Hollandsche tael te leeren, te leézen en te spreken zeggende: « *Leer* de Hollandsché « taal, dat verbeterd Nederduytsch, dat in « regelmatigheid en uitspraak *zints drie eeu-* « *wen*, welke Holland als een onafhankelyk « volk bestaan heeft doór vlyt en oefening « *gelouterd* en veredeld is. *Leer* haar uitspre- « ken, het woórd, dat doór kromtongen « hard word, is zoetvloyend en zagt doór « den mond van *een* Hollander uitgespro- « ken. » Uyt deéze woórd en is op-te-maeken 1° dat de Hollanders over dry eeuwen met ons in tael eens waeren, en dus, dat sy van ons zyn afgeweéken. 2° Sy zeggen, dat ze de tael van het land, *gelouterd*, ik denk, dat dit *gezuyverd* beteékend, en veredeld hebben: maer is dit waer? bestaet de verbetering van tael in haeren dialect gansch te veranderen, en doór uytheémsche woórd en by na on-verstaenbaere in de zelve in-te-voegen, daer laetende de die, welke voór de rest verstaenbaer en aen de tael als eygen waeren? Is het aengenaeem eene tael te leézen en te hooren, die men niet kan verstaen als met grooté moeyte en studie? Is het den eygendom van eene tael zulke woórd te gebruyken, welke voórtyds onbekend waeren, en welke in geene woórdboeken zelfs niet in van Hoogstraeten te vinden zyn? dus blykt het, dat men de zelve niet als met grooten arbeyd kan verstaen, (a) en zoo het verstand lastig val-

(a) Ziet hier beneden n° 60, (6°).

len , de geheugenisse beswaeren en den geest verdooven. Ja verder welke maer dienen konnen voór eenige bezonderlingen of letterkundige mannen , daer intusschen eene tael moet dienen om in 't algemeyn zyne gedagten wetschappen enz. aen zyne medebroeders kennelyk en verstaenbaer te maeken. 3° Is 'er te aenmerken of het beter is van eene tael , die van een ider verstaen word , af-te-wyken , als de zelve wel te gebruyken. 4° Is de audheyd van een tael niet te agten boven eene nieuwe of veranderde ? voórnaeme als in de zelve alles te vinden is wat tot haere volmaektheyd behoord , gelyk reeds is aengetoond ? zoo dat wy tot geene andere Taelen ons moeten begeéven , om uyt de zelve iet te haelen , dat wy in de onze niet vinden konnen.

60. 5° In deézen *Welmeenende raad* volgens dat het my voórkomt , vind ik zaeken , die schynen tegen den aerd van onze Tael te zyn , als : *zyt gy een Franschman eerbiedig de zeden , de tael , de gebruyken van het land.* Ik spreek niet van den zin deézer woórd , maer enkelyk van de Tael en vraege waerom men meer *een* als *eenen* hier zeggen moet ? waerom *eerbiedig* voór *eerbiedigt* ? immers *eerbiedig* in den zin van den opstelder is een *verbum* of werk-woórd en staet in den gebiedenden tyd. Maer wat onderscheyd nu tusschen *eerbiedig* een *adjectivum* of by-woórd ? waerom dan niet *eerbiedigt* volgens den eysch van den imperativus , daer de *t* plaets heéft , en waer doór de dobbelzinnigheyd verdwenen is. Zoo dat ik niet zien waerom men ook moet leézen en schryven : *leer , zie-om , beef , beoefen , hoor , bezoek , woon-by , neem-les* , enz. en niet *leert ; ziet-om , beeft , beoefend* enz.

6° Leéz ik noch : *verguist* , *gelouterd* , *onthisterd* , *schal* , *verguising* , *ontheisterd* , *slavenstoet* , *gareel* , enz. en zegt « *gy zult de zoetvloeyenheid der Hollandsche taal bewonderen.* Maer is de zoetvloeyendheyd van eene tael eene volmaekheyd boven de mannelykheyd der zelve ? wat moet men dan denken en oordeelen van de Latynsche tael , die deéze Hollandsche zoetvloeyendheyd niet heeft , bezonder als sy volgens de letter gelyk het behoort , word uytgesproken ? en waerlyk de zoetvloeyendheyd der Hollandsche tael is zoo aengenaem en voldoende niet als men wel voorgeeft , immers ik vermeyn , dat de manafdigheyd van eene tael in zekere mannelyke hardigheyd meer te agten is voornaemen als ze niet te groot is , als de voorgegeéve zoetvloeyendheyd , en zoo denk ik , dat de Nederduytsche Brabandsche Tael en Spraek , het midden zynde tusschen de Hollandsche zoetigheyd of zagtheyd , en de Hoogduytsche hardigheyd voórgeen van deéze twee moet agterstaen. Zynen Welmeenenden raed sluyt hy als volgt :

Hoe zouden we als een *slaven-stoet*
 Versmadende onzen overvloed
 Ons met geleende *lompentooyen* !
 En op uitheemsche klank verzot
 Den mond naar vreemde tongval plooyen ?
 En zyn der volken schimp en spot.
 Neen ! Neerland staat zyn taal niet af !
 Vloek tref hem , die , verwyfd en laf
 Nog in het fransch gareel blyft stappen.
 Wat *bralt* hy op den naam van vry ?
 Die vreemde slaafs poogt na te klappen
 Is ryp voor vreemde slaverny.

Laet my toe , dat ik hier onderstelle het slot of eynde van eenen lierzang hebbende voór oogwit , *de tael is den eergeest der volkeren*

(Varro). Deézen lierzang is geplaetst in den *Postryder van Antwerpen*, an. 1819, n° 5; en zaude verdienen hier geheel in geleyft te worden; maer deéze myne Verhandelinghe zaude te lang worden, daerom haude ik my te vrede met het eynde van den zelven, welk is als volgt: Leést en vergelykt onze Moedertael met de Hollandsche:

- « De laffe dweepery, bekwaem tot altyd liegen,
- « Kan door een vremde zugt, zyn zelven wel bedriegen,
- « Maer eenen man van eer, voor 't Vaderlandsche regt,
- « Strikt d'oude kabels vast, daer hy ten anker legt.....
- « Wel aen myn Nederland, laet U geen vremde klippen
- « Een jae, in 't Nederduyts, geen valsheyd op uw lippen.
- « Uw Tael, die is gevormt, niet door een Fransche spin
- « De wysheyd gaf s'U zelfs, om bet're reden in.....
- « Zoo Gy op waer beleyd, standvastigheyd wilt roemen,
- « Dan draegt der Belgen Leeuw, U Vaderlandsche bloemen,
- « Geen vrendenguylnog muyl, maer voor zyn maen cieraet
- « De Nederlandsche Tael, als d'anker van den staet.
- « Ik wil in dit belang, nog boven Willems treden,
- « De meng'ling van de tael, is vyand van den vreden.
- « Ik spreek van de tael, ontrent de maetschappay,
- « Hy die haer niet bemind, die zoekt de slaverney.
- « Oft haeren toon nu zagt, oft zwaer is, vol gebreken,
- « Hy eert het Vaderland, die haere Tael wilt spreken,
- « En dus is hy den man die trouw en eeryk werkt,
- « Die wat hy spreekt oft denkt, aen't Vaderland beperkt.

61. Den tyd daer zynde om te eyndigen, laet ik my voórstaen aen de voórgestelde Prys-vraege voldaeen te hebben: mits aengetoont is niet alleen tot hoe verre onze Moedertael tot grond-steen kan dienen aen de oeffeninge der vreemde taelen, maer ook aen de wetenschappen. Maer hier dient noch in 't bezonder in aenmerkinge genomen te worden wegens de wetenschappen, dat deéze gansch afzonderlyk zyn van de taelen, aengezien de tael maer

dient om zyne gedachten , kennissen , wetenschappen , konsten , enz. uyt-te-drukken , en aen andere op eene duydelyke en klaere manier kenbaer te maeken. Maer hier zal dan de moeylykheyd of questie voorkomen, welke tael de bekwaemste is en meest geschikste om het gemelde ten uytvoer te brengen ? de voór ingenomentheyd zelfs van onze voórauders heeft hun en ons zoodanig verblind , dat men meynde 'er geene wetenschappen te vinden waeren dan in de Griekséhe en Latynsche taelen , waer by men ook zedert eenigé jaeren de Fransche gehauden heeft , en gevolglyk , dat deéze taelen de beste en bekwaemste waeren , tot alle wetenschappen en konsten : Nochtans dat dit zoo niet is , en dat onze Tael tot alles bekwaem is en aen geene van de gemelde moet agter - staen , blykt genoeg uyt het hier voóren aengetoonde , als ook uyt zoo menigvuldige aldergeleerste Werken in alle wetenschappen in onze Nederduytsche Moedertael geschrééven , welke , te lank zaude zyn , hier aen-te-haelen.

VAERT WEL,

U.-E.-D.

TWEE gebeurtenissen van eenen Wolf en Schaepherder, d'eerste van eenen Wolf, die in de hey een schaep of lam haelt uyt de kudd' van eenen Schaepherder, het zelve weg-dryft, op zyn schoeft draegt en in 't bosch gulsig met stukken inslikt, (in deēzen oogenblik is den wolf weēreloos, en zonder macht) en wierd van den Schaep-herder, dit wetende, op deēzen stond gedoodt. (Dat dit geschied is heb ik voor de waerheyd hooren vertellen). Gelyk ook de volgende: te weten van eenen Schaepherder, die eenen jongen Wolf had tam gemaekt en als eenen schaep-hond gebruykt. (Zulken Wolf heb ik by de Schaepen gezien). Verder zoortgelyken Wolf, welken zoo opgevoed was, had in den winter eenen wilden Wolf, die in den schaep-stal gebrooken was, en veēle schaepen had omgebragt overwonnen en gedood. Naer dit trekt den tammen Wolf in den stal, de schaepen, lammeren enz., die dood gebeten waeren boven op den dooden Wolf. Maer als 'smorgens den Baes in den stal komt en dien hoop van schaepen ziet, denkt, dat dit zynen Wolf gedaen had, waerom hy hem op staenden voet dood schiet. Maer als hy daer naer den Wolf onder den hoop vind was zeer bedroeft. Men kan hier na-zien ook Plinius over dieren à pag. 172.

Ziet deēze geschiedenissen op rym in een-greēpige woorden:

63. **TOEMAETJE**
 IN EENGREÉPIGE WOORDEN

Ik gaen van daeg eens op de jagt ;
 'T is zeer schoon weér , ik gaen : maer wacht :
 Want naer ik zien , komt Peer daer aen ,
 Om met zyn kudd' naer d'heyd' te gaen.
 Dag Peer , dag Jan , gy gaet naer d'heyd' , (*Hey*)
 Ja Jan ik stauw myn vee ter weyd ! (*Wey*)
 Ziet hoe den hond het schaep dryft aen ,
 En hoe hy 't dan ook weér haud staen.
 Hy loopt nu hier hy loopt dan daer ,
 En haud de kudd' zeer schoon te gaer.
 Ja Peer den hond is goed en snel ,
 Hy is zeer vroôm en voegt zig wel :
 Hy is voór U wel thien francs weêrd :
 Ja Jan thien francs ! meer als een peêrd.
 Dag Peer ik gaen : ik ook zegt Peer.
 Ik hoóp wy zien ons straks nog meer.
 Jan spant den haen gaet in de wey ,
 Den hond van Jan loopt hem voór by ,
 En ziet den hond doet wel zyn werk ,
 Hy ziet den haes en dryft hem sterk.
 Jan schiet den haes , den hond op 't pas
 Brengt hem by Jan zeer schoon zeer ras.
 Als Jan den haes had in de hand ,
 Was Peer van Jan al verr' van kant.
 Maer ziet als Peer komt in het waudt
 Men hoort den wolf haest in het haut.
 Die beest die loopt nu hier nu daer ,
 Peer haudt zyn kudd' met angst te gaer.
 Van schrick en vrees hy schud en beeft ,
 Om dat hy niet zyn roer hier heeft :
 Doch peyst ik moet met list en fyn
 Den wolf , die beest , den baes doch zyn.

Ik weét zoo als den wolf iet heéft
 Dat hem staet aen , en als het leeft',
 Heé sleurt van een , en vult zyn romp
 Dat hy zoo dik word als een' klomp.
 Maer op dit stond , weét ik dat hy
 Geen magt en heéft, dus kan 'k 'er by.
 Als Peer dit peyst , den wolf is daer ,
 Loopt naer de kudd' : Peer ziet het naer.
 Den wolf die had de schaep in d'oog ;
 Hy loopt met spoed doór nat doór droog ;
 En vat een lam zeer vreed en fel ,
 En beyt het zelfs ook doór zyn vel ,
 Hy loopt met 't lam vol schrik en smert ,
 En dryft het voort zeer gauw en hert
 Zoo dat het lam word peérs en blauw
 Van schrik en smert en pyn ook flauw :
 Den wolf die staut het lam nog aen ;
 Maer 't schaep is lam en kan niet gaen :
 Zoo dat den wolf met magt en kragt
 Het lam als dood sleurt doór de gragt ,
 En werpt het lam dan ras en vlug
 Met magt en kragt kloek op den rug ,
 En loopt zoo voort tot dat hy vrey
 Het lam in 't bosch heéft aen d'een zey.
 Dar werpt hy 't lam zeer vreed ter grond
 En grypt het vast gééft wond op wond ,
 En vult zyn romp met haest en spoed ,
 Dat Peer ziet graeg en gééft hem moed.
 'T is hier dat Peer peyst nú is 't tyd
 Zyn romp is vol , ik gaen met vleyd
 Ook kloek van moed en haest en staudt ,
 'K val op den wolf noch in het waudt.
 Peer treft de beest , gééft wond op wond ,
 Den wolf word flauw en valt te grond.
 De beest schynt dood en roert haer niet ;
 'T is hier dat Peer geen weér meer biet ;
 Doch neémt een koord' en bint hem wel ,
 D'een been aen been , en vat hem snel

Om met zyn kudd' te gaen naer huys,
 Hy draegt de beest; maer 't gaet niet pluys,
 Om dat den wolf noch niet was dood,
 Beét hy Peer hert, de pyn was groot.
 Peer werpt zyn pak met haest ter grond,
 En neémt zyn vork, peyst op geen wond,
 En slaegt nu vroóm den wolf voort dood,
 En Peer tot vreugd was uyt den nood.
 'T was al vol schrik de kudd' den hond,
 Maer Peer noch meer ook om zyn wond
 Als Peer kwam 't huys was men toch bley,
 Om dat men zag den wolf 'er by.
 Nu Peer was 't huys zeer moey en mat
 Zit op een banck en rust ook wat,
 Men legt wat zalf ook op zyn wond,
 Peer krygt wat rust; maer op dit stond,
 Men vraegt van hem, hoe hy zoo staudt -
 Den wolf in 't bosch of in het waudt,
 Kost slaen? ja zelfs by hem dierf gaen?
 Peer legt het uyt, men hoort hem aen:
 Maer ziet! daer Jan komt met den baes,
 Den hond van Jan, die draegt den haes;
 Doch als den baes zag Peer in smert,
 Daer by den wolf, hy schrikt zeer hert,
 En Jan was ook niet min in pyn
 En peyst wel hoe, wat mag dat zyn?
 Peer gaet nu voort, en zegt hoe hy,
 Stil met de kudd' kwam op de hey,
 En ook van verr' den wolf zeer ras
 Zag in het bosch en lag in 't gras.
 Maer zoo den wolf had in het oog
 De kudd' van my, doór dun doór droog
 Loopt naer de schaep en pakt een lam,
 Hy sleurt het voort, eer dat ik kwam,
 Trekt het van een, en vult zyn romp;
 Als hy dit deéd', was ik niet lomp;
 Ik liep hem toe, en sloeg hem dood:
 Ik dagt nu ben ik uyt den nood.

De beest scheén dood ; maer 't was niet waer
 'K had z' op den rug , doch 't was niet klaer ,
 Want als ik was digt by de kerk
 Greép sy my vast en beét my sterk :
 Ik viel te grond , ik was in nood ,
 Doch sloeg met kragt den wolf voort dood.
 Alben 'k vol pyn ik ben dogblyd' (Hoogstraeten).
 Om dat 'k den wolf zien aen myn zyd'.
 Die beest , die my bragt in het waud
 Vol schriek , vol vrees , van angst ook kaud.
 Peer sprak niet meer ; men was in 't huys
 Vol vreugd en blyd' , dat Peer was 't huys :
 En dat den wolf lag op den grond ,
 Die was den schrik van schaep en hond.
 Den baes zegt Peer , ziet daer myn hand
 Ziet daer myn gunst , die dient voór pand :
 Ik zien ó vrind ! gy zyt vol pyn :
 Maer 'k zal den troost steeds van U zyn .
 Peer had geen pyn meer van zyn wond ,
 En wierd weér kloek : hy roept den hond
 Om met de schaep te gaen naer d'heyd'
 Hy denkt , ik kan het doen met vleyd'
 Hy had geen vrees , hy was vol moed
 Den drit was groot , ziet wat hy doet.
 Maer eer den hond van Peer was dood
 En eer hy zig vond in den nood.
 Peyst op den wolf : ik neém een kleyn ,
 Dat in de plaets van hond zal zyn .
 Ik maek het tam van jongs af aen ,
 Ik denk voór vast , dat zal wel gaen .
 Het zal van jongs zyn met het lam
 En by de schaep ; zoo word het tam .
 Het zal wel haest doen als den hond ,
 Die loopt met zorg de kudd' steeds rond .
 Peer vond den wolf , en neémt een kleyn :
 Peer was zeer bleyd' en uyt de pyn .
 Hy brengt het op en word zeer tam ,
 En liep met 't schaep en met het lam :

Het wierd zoo goed het wierd zoo trauw ,
 Dat het al' deéd' wat dat Peer wauw.
 Naer dat den hond van Peer was dood ,
 Had Peer den wolf, die nu was groot
 Hy agt den wolf, die meer en meer
 Word tam en trauw, hy kon niet meer :
 Zoo dat meer trauw Peer op dit stond
 Had in den wolf als op den hond.
 Den wolf, die was ook met den baes.
 Met maert en knecht , met Mie en Klaes ,
 Met kat, en kind en met de vrouw,
 Zoo tam, zoo lief, zoo stil, zoo trauw ,
 Dat wie het zag, peyst wat is dat,
 Den wolf, het vee, het lam, de kat
 'T is al' in rust men heéft geen vrees
 nog vrouw nog man, nog maert nog wees.
 Dog als de rust zoo was in 't huys ,
 En al' was stil als in een kluys.
 Zoo gaet ze weg, want by den nagt,
 En dit als men 'er 't minst op dagt,
 Ziet hoe, als sneeuw en vorst was daer,
 En dus den kost vóór 't wilt was raer.
 En dat den vos liep op het hoen.
 Den wolf ook om wat op te doen :
 Maer waer men komt aen huys en kot
 Was niet te doen, 't was al in slot.
 Den wolf dog eens van kauw zeer stram,
 Komt aen een' stal en hoort het lam ,
 Hy komt vol vuur hy woed hy tragt
 By 't schaep te zyn, hy werkt met kragt ;
 Maer in den weg vond hy een kerr'
 Dog pakt de weegt en sleurt z' om verr'
 Hy krygt een gat en kruypt 'er doór
 En beyt al dood, waer hy komt vóór,
 Den stal lag vol van schaep en lam ;
 Maer ziet den wolf van Peer die kwam ;
 Valt op die beest al was sy groot
 Hy vegt, hy wint en beyt ze dood.

Als zoo den wolf lag in den stal,
 Den wolf van Peer die schickt het al,
 Hy pakt een schaep, hy pakt een lam
 En sleurt ze al ook op den ram.
 En maekt van al wat in den stal
 Lag dood den hoop zoo als een' wal.
 Maer als den boer kwam aen het gat,
 Vol schrick en angst, hy peyst was dat,
 Hy loert doór 't gat en wilt 'er doór,
 Maer ziet den hoop van 't vee 'er voór.
 Hy roept zyn volk en zegt aén Peer,
 Ziet wat een ramp! ziet nog al meer!!
 Dit is het werk gans van den wolf;
 Hy moet 'er aen; Peer neémt uw' kolf,
 Hy loopt in huys en pakt zyn bus,
 En schiet den wolf dood als een mus.
 Maer nu den wolf was dood, den baes
 Komt in den stal met Peer en Klaes:
 Sy gaen met ansgt en zien hem rond:
 Men breékt den hoop, en ziet, men vond
 Haest in den hoop den wolf met 't lam
 Het schaep en oye als ook den ram,
 Al Peer dat zag was dul van speyt
 Om dat den hond of wolf 'er leyt,
 Die by de schaep was en het huys
 Zoo wel, zoo goed, zoo kloek, zoo struys.
 Dat hy is dood, die was 'zoo trauw
 Is man en vrouw en Peer in rauw.

Het is te laet doen naer de daed:
 Als 't kalf is dood, komt men te laet.
 Zoo wat men doet, doet dat met raed,
 Want haest en spoed en is niet goed,
 Wie werkt met raed, die kan geen kwaed.
 Zoo wat men doet, doet niets met spoed.

